

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Kristina Visockytė

Karjeros edukologijos magistrantūros studentė

PIT VEIKLOS KRYPTYS, UGDANT MOKINIUS KARJERAI

Magistro darbas

Mokslinė vadovė: doc. dr. Dalia Augienė

Šiauliai, 2014

Darbas originalus.....Kristina Visockytė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	5
ĮVADAS.....	7
1. UGDYMO KARJERAI PASLAUGOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE.....	13
1.1. Profesinio informavimo ir konsultavimo sampratos.....	13
1.2. Profesinio informavimo taškai.....	21
1.2.1. Profesinio informavimo taško atsiradimas, samprata.....	21
1.2.2. Profesinio informavimo vykdytojai ir jų funkcijos bendrojo lavinimo mokykloje.....	23
1.2.3. Profesinio informavimo taškų tikslai ir uždaviniai.....	25
1.2.4. Profesinio informavimo taškų veiklos metodai ir formos.....	27
1.2.5. Profesinio informavimo taškų finansavimo šaltiniai, akreditacija.....	30
1.2.6. Profesinio informavimo taškų trūkumai ir privalumai.....	32
2. PIT VEIKLOS KRYPČIŲ, UGDANT MOKINIUS KARJERAI EMPIRINIS TYRIMAS.....	38
2.1. Metodika ir tyrimo organizavimas.....	38
2.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	39
2.2.1. Tyriamųjų demografinė charakteristika.....	39
2.2.2. Profesinio informavimo taškų veiklos kryptių analizė.....	41
IŠVADOS.....	62
REKOMENDACIJOS.....	65
LITERATŪRA.....	66
PRIEDAI.....	71

SANTRAUKA

Visockytė K. PIT VEIKLOS KRYPTYS, UGDANT MOKINIUS KARJERAI. Karjeros edukologijos magistro baigiamasis darbas/mokslinė vadovė docentė dr. D. Augienė; Šiaulių universitetas, edukologijos katedra. – Šiauliai, 2014.

Tyrimo aktualumas: Moksleiviui besimokančiam bendrojo lavinimo mokykloje profesijos pasirinkimas yra labai svarbus ir sudėtingas uždavinys. Dažnai jaunuoliai nežino kokią profesiją pasirinkti. Tikslingam pasirinkimui reikalinga profesinio informavimo pagalba. Šiai pagalbai suteikti mokyklose yra įkurti profesinio informavimo taškai (PIT). Labai svarbu, kad profesinio informavimo taškai veiktų efektyviai, nes nuo to priklauso ar jaunuoliai gebės priimti racionalų profesijos pasirinkimo sprendimą.

Siekiant gerinti profesinio informavimo kokybę, vykdomi projektai. Strateginiai dokumentai numato karjeros projektavimo, tarp jų ir ugdymo karjerai paslaugas kreipti taip, kad jos prisidėtų prie visą gyvenimą trunkančių mokymosi ir karjeros kompetencijų ugdymo, integruoto į mokymo ir studijų programas. Šiuo metu vykdomas projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“, kuriuo siekiama modernizuoti ir pagerinti profesinio informavimo kokybę. Tad aktualu išsiaiškinti apie šiuo metu profesinio informavimo taškų vykdomą praktinę veiklą, ar vykdomi projektai siekiant gerinti profesinio informavimo kokybę duoda naudos.

Tyrimo objektas: Profesinio informavimo taškų veikla ugdant mokinius karjerai

Tyrimo tikslas: Remiantis mokslinės literatūros, dokumentų analize bei profesijos patarėjų atsakymų duomenimis išanalizuoti profesinio informavimo taškų veiklos kryptis, ugdant mokinius karjerai.

Tyrimo metodai: pedagoginės mokslinės literatūros, profesinį informavimą ir konsultavimą reglamentuojančių dokumentų analizė. Empyriniam tyrimui atlikti vykdyta anketinė apklausa. Atlikta kokybinė ir kiekybinė tyrimo duomenų analizė

Tyrimo imtis: Anketos išsiuntinėtos į visos Lietuvos Profesinio informavimo taškus. Į anketą atsakė 242 respondentai iš Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų. Pagal geografinę padėtį respondentai pasiskirstė taip: Šiaulių apskritis (N=28); Panevėžio apskritis (N=17); Utenos apskritis (N=21); Vilniaus apskritis (N=52); Kauno apskritis (N=42); Alytaus apskritis (N=11); Marijampolės apskritis (N=19); Tauragės apskritis (N=13); Klaipėdos apskritis (N=24); Telšių apskritis (N=15).

Empirinio tyrimo metu remiantis profesijos patarėjų atsakymais apie profesinio informavimo taškų veiklą daromos tokios išvados: Nors ir tobulinama ugdymo karjerai veikla mokyklose profesijos patarėjai išvardino nemažai problemų: tai finansavimo trūkumas, mokinių, tėvų, mokyklos bendruomenės abejingumas, nenoras įsitraukti į ugdymo karjerai veiklą. Profesiniam orientavimui vykdyti neskiriamos valandos ugdymo plane, nesuvokiama ugdymo karjerai svarba. Mokiniai primdami profesijos sprendimą susiduria su informacijos trūkumu, tėvai nepakankamai skiria dėmesio mokinių profesinio pasirinkimo svarbai. Galima teigti jog nors mokykloje dirba specialistai galintys padėti ugdymo karjerai klausimais, nepakankamai yra konsultuojamasi, domimasi profesinio pasirinkimo klausimais, nesuvokiama pasiruošimo racionaliam profesijos pasirinkimui svarba.

SUMMARY

Visockytė K. Activity areas of professional information points when educating pupils for their career. Master thesis in career education/ scientific advisor associated professor dr. D.Augienė; Šiauliai University, Department of Education. – Šiauliai, 2014.

Relevance of the research: Selection of a profession for a pupil studying in a general education school is a very important and complex task. Very often young people do not know what profession to choose. Professional information assistance is required for the expedient choice. In order to provide this assistance, professional information points (PIP) were established in schools. It is very important that professional information points operate efficiently since from them depends whether young people will be able to take a rational professional choice decision.

In order to improve the quality of professional information, projects have been implemented. It is provided for by strategic documents that career projecting, including services related to career development, are directed in such a way that they contribute to development of life-learning and career competences integrated to teaching and study programs. Currently, project “Elaboration and development of education for career and observation in general education and professional training” has been carried out with which it is striven to modernize and improve the quality of professional information. Therefore, it is relevant to ascertain any practical activities carried out by professional information points, whether the projects being implemented give any benefit when improving the quality of professional information.

Object of the research: Activities of professional information points when educating pupils for their career.

Aim of the research: Referring to scientific literature, data analysis and data related to answers by professional advisers, to analyse activity directions of professional information points, when educating pupils for their career.

Methods of the research: Analysis of pedagogic scientific literature, documents regulating professional information and consultation. Questionnaire survey was conducted for the empirical research. Qualitative and quantitative research data analysis was completed.

Scope of the research: Questionnaires were sent to all professional information points existing in Lithuania. In total, 242 respondents from the Lithuanian general education schools answered the questionnaires. According to geographic location, respondents distributed as follows: Šiauliai county (N=28); Panevėžys county (N=17); Utena county (N=21); Vilnius county (N=52); Kaunas county (N=11); Marijampolė county (N=19); Tauragė county (N=13); Klaipėda county (N=24); Telšiai county (N=15).

During the empirical research, referring to answers of professional advisers on the activities of professional information points, the following conclusions have been made: Although the activity related to education for career is being improved in schools, at the same time professional advisers named a great number of problems: namely, lack of financing, indifference among pupils, parents, school community, unwillingness to be involved into the activities related to education for career. No hours were assigned for professional orientation in the educational plan and importance of education of career is not understood. Pupils when taking the decision regarding profession have to deal with the lack of information, parents pay insufficient attention to the significance of professional choice of pupils. It is therefore possible to state that although schools have specialists being able to assist on issues related to education for career, consultations are insufficient along with the issues of professional choice and the importance of preparation for rational professional choice is not perceived.

IVADAS

Anot L. Jovaišos (2009), jaunuolio pašaukimas yra lemiamas profesijos pasirinkimo motyvas. Yra moksleivių, kurie jau VI – VIII klasėje žino, kuo jie bus užaugę. Tačiau daugumai profesijos pasirinkimas – egzistencijos klausimas. Todėl suprantama, kad jis neišvengiamas.

Moksleiviui besimokančiam bendrojo lavinimo mokykloje profesijos pasirinkimas yra labai svarbus ir sudėtingas uždavinys. Dažnai jaunuoliai nežino kokią profesiją pasirinkti. Tikslingam pasirinkimui reikalinga profesinio informavimo pagalba. Šiai pagalbai suteikti mokyklose yra įkurti profesinio informavimo taškai (PIT). Šiuo metu vykdomas projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“, kuriuo PIT pavadinimas nuo 2014 m. turi būti pakeistas ir vadintis „Ugdymo karjerai centru“. Labai svarbu, kad profesinio informavimo taškai/ ugdymo karjerai centrai veiktų efektyviai, nes nuo to priklauso ar jaunuoliai gebės tinkamai pasirinkti profesiją.

Kaip minima mokinių Ugdymo karjerai informacinėje svetainėje (2013) sėkmingam karjeros keliui moksleivis turi pradėti ruoštis dar mokykloje. Pagalbą jam suteikti turėtų mokytojai, karjeros veiklų patarėjai, tėvai. Mokykloje mokinys turi išmokti sistemingai kaupti žinias, lavinti gebėjimus, ugdyti kompetencijas, padėsiančias rinktis studijų kryptį, profesinę veiklą, planuoti savo vietą darbo rinkoje.

Moksleiviui reikalinga pagalba pasiruošti sistemingam karjeros keliui. Todėl mokyklose teikiamos profesinio informavimo paslaugos, turi būti efektyvios. Bendrąja prasme profesinis informavimas apima veiklą apie švietimo sistemą, kvalifikacijas, profesijas, persikvalifikavimo galimybes.

Tyrimų duomenimis, 20 – 40 proc. studentų yra nepatenkinti arba abejoja savo pasirinkimu. Neretai profesiją renkamasi jau įgyjus specialybę ir pradėjus dirbti (Jovaiša, 2009). Siekiant to išvengti ar bent kiek įmanoma sumažinti nepatenkintų savo pasirinkimu jaunuolių skaičių labai svarbu tobulinti ir plėsti profesinio orientavimo veiklą.

Tyrimo aktualumą liudija nuolat vykdomi projektai, gerinama profesinio informavimo sistema. Kaip mini V. Gudžinskienė, A. Railienė (2012) Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatose pabrėžiama, kad siekiant užtikrinti švietimo plėtotės veiksmingumą mokyklos atveriamos darbo rinkai, plėtojamos socialinės ir kultūrinės funkcijos, taip gerinama ugdymo karjerai sistema.

Parengti ir patvirtinti strateginiai dokumentai: Europos Tarybos rezoliucija dėl visą gyvenimą prieinamo orientavimo (2007), Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa (2005), Profesinio orientavimo strategija ir planas (2003). Strateginiai dokumentai numato karjeros projektavimo, tarp jų ir ugdymo karjerai paslaugas kreipti taip, kad jos prisidėtų prie visą gyvenimą trunkančių mokymosi ir karjeros kompetencijų ugdymo, integruoto į mokymo ir studijų programas. Taip pat šiuo metu vykdomas projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“, kuriuo siekiama modernizuoti ir pagerinti profesinio informavimo kokybę.

Temos iširtumas: A. Railienės (2007) atliktas tyrimas „Mokinių požiūris į profesinio informavimo organizavimą bendrojo lavinimo mokykloje“, autorė daro išvadas jog profesinio informavimo organizavimas bendrojo lavinimo mokykloje yra nepakankamas; Pedagogų švietimo centro užsakymu 2008 m. atliktas tyrimas „Profesinio informavimo veikla Panevėžio rajone“, išvadose teigiama jog daugumoje mokyklų profesinis informavimas nevykdomas arba yra neišsamus; D. Čirikienės (2010) atliktas tyrimas „IX – XII profesinis informavimas ir konsultavimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių jų tėvų bei karjeros konsultantų požiūriu“ atskleidė jog mokiniams trūksta informacijos profesijos pasirinkimo klausimais, nėra glaudaus bendradarbiavimo tarp profesinio orientavimo specialistų ir mokinių tėvų. I. Kriauciūnaitės atliktas tyrimas „Profesinio informavimo taškų veikla gimnazijoje: informacijos pateikimo analizė ir problemos“ (2012) išvadose minima jog nepakankamai bendradarbiaujama su tėvais, mažai organizuojama veiklos, renginių mokinių tėvams, taip pat trūksta bendradarbiavimo su kitomis švietimo įstaigomis; J. Mekšriūnatė (2012) atliko tyrimą „Profesinis informavimas bendrojo ugdymo mokykloje, kaip racionalaus profesinio pasirinkimo veiksnys“, remdamasi atlikto tyrimo duomenimis autorė daro išvadas jog bendrojo lavinimo mokyklose teikiamas profesinis informavimas nepakankamas, moksleiviams jo nepakanka priimti racionaliam profesijos pasirinkimo sprendimui.

Profesinį informavimą, konsultavimą, profesijos rinkimasi tyrė nemažai autorių, tačiau ši tema išlieka vis dar labai aktuali. Veiksniai įtakoję profesinį apsisprendimą kinta, siekiama gerinti profesinio informavimo kokybę, vykdomi projektai.

Tyrimo problema: Mokyklose atliekamos ugdymo karjerai veiklos atitikimas vartotojų poreikiams. Tyrimų rezultatai atskleidžia jog nors mokyklose ir yra teikiamos ugdymo karjerai paslaugos, jos yra nepakankamos, moksleiviams trūksta informacijos profesijos pasirinkimo

klausimais. Svarbu ištirti PIT veiklos kryptis, kokia profesinio informavimo padėtis šiuo metu yra, ar vykdomi projektai siekiant gerinti profesinio informavimo kokybę duoda naudos.

Tyrimo objektas: Profesinio informavimo taškų veikla ugdant mokinius karjerai.

Tyrimo hipotezės:

1. Dalykų mokytojai bendradarbiaudami su profesijos patarėjais aktyviai dalyvauja PIT veiklose.
2. Teikiant ugdymo karjerai paslaugas mokyklose menkai dirbama su mokinių tėvais.

Tyrimo tikslas: Remiantis mokslinės literatūros, dokumentų analize bei profesijos patarėjų atsakymų duomenimis išanalizuoti profesinio informavimo taškų veiklos kryptis ugdant mokinius karjerai.

Tyrimo uždaviniai:

- Atlikti mokslinės literatūros bei dokumentų analizę nagrinėjamu klausimu.
- Nustatyti PIT veiklos kryptis bendrojo lavinimo mokyklose.
- Atlikti PIT veiklos ypatybių teikiant ugdymo karjerai paslaugas analizę.

Tyrimo metodologija: Tyrime remtasi L. Jovaiša, K. Pukeliu, kurie analizuoja profesinį informavimą ir konsultavimą. Konsultacija anot L. Jovaišos (2003) yra pagalbos individui sistema, įgalinanti jį priimti optimalius sprendimus tolesnio mokymosi, darbo, santykių ir profesijos rinkimosi klausimais. K. Pukelis (2003) ugdymą karjerai apibrėžia, kaip kryptingą procesą, kurio metu mokiniu padedama pasirinkti profesiją. Anot K. Pukelio (2012) profesinio informavimo paslaugų paskirtis – teikti profesinio informavimo tikslinėms grupėms kokybišką informaciją ir patarimus, susijusius su mokymosi, studijų ir profesinės veiklos galimybėmis. K. Pukelis (2012), nurodo tris pagrindines sąlygas, lemiančias profesijos pasirinkimo objektyvumą: a) besirenkantysis turi gerai pažinti save; b) žinoti visuomenės bei darbo rinkos poreikius ir c) gebėti įvertinti savo asmeninių poreikių, asmeninio tinkamumo konkrečiai profesijai sąlygas bei pasirinktos profesijos perspektyvumą.

Tyrimo metodai:

- teorinis: pedagoginės mokslinės literatūros, profesinį informavimą ir konsultavimą reglamentuojančių dokumentų analizė.
- empirinis tyrimas (anketinė apklausa).
- Kokybinė ir kiekybinė tyrimo duomenų analizė.

Tyrimo imtis: Anketos išsiuntinėtos į visos Lietuvos PIT. Į anketą atsakė 242 respondentai iš Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų. Pagal geografinę padėtį respondentai pasiskirstė taip: Šiaulių apskritis (N=28); Panevėžio apskritis (N=17); Utenos apskritis (N=21); Vilniaus apskritis (N=52); Kauno apskritis (N=42); Alytaus apskritis (N=11); Marijampolės apskritis (N=19); Tauragės apskritis (N=13); Klaipėdos apskritis (N=24); Telšių apskritis (N=15).

Darbo naujumas ir reikšmingumas: Su profesiniu orientavimu susijusių paskutiniųjų tyrimų duomenimis mokiniams trūksta informacijos apie profesijos pasirinkimą, mokymosi galimybes. Todėl šiuo tyrimu buvo siekta išsiaiškinti profesijos patarėjų nuomonę apie dabartinę PIT veiklą. Darbo reikšmingumą ir naujumą lemia tai jog duomenys surinkti iš visos Lietuvos apskričių, todėl atskleidė visos Lietuvos dabartinės PIT veiklos ypatybes. Lyginat su kitų tyrimų susijusių su mokinių profesiniu orientavimu mokykloje duomenimis matome jog siekiant gerinti profesinio informavimo paslaugas šiuo metu dažniausiai mokyklose ugdymui karjerai yra sudaryta komanda, kuri kryptingai dirba profesinio orientavimo klausimais. Vyksta intensyvus bendradarbiavimas ne tik su mokyklos bendruomene, bet ir kitomis profesinį orientavimą teikiančiomis įstaigomis. Daugiau dėmesio skiriama mokinių savęs pažinimui. Ugdymo karjerai paslaugos mokinius pasieka per integruotas dalyko bei ugdymo karjerai pamokas.

Darbą sudaro: santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos literatūros sąrašas sudarytas iš 51 šaltinio, 3 priedai. Darbe pateikiamos 7 lentelės, 12 paveikslų.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Profesinis orientavimas - kryptingas asmens parengimas profesijos pasirinkimo apsisprendimui (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Nr. IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853).

Ugdymas karjerai - Švietimo institucijų, tėvų ir visuomenės sistemingas bendradarbiavimas, padedant jauniems ir suaugusiems žmonėms įgyti žinias ir įgūdžius, būtinus racionaliam profesijos sprendimo priėmimui; Procesas, suteikiantis asmeniui pajėgumą priimti brandų profesijos rinkimosi sprendimą dėl užimtumo ateityje (Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika)

Profesijos patarėjas - yra PIT dirbantis specialistas, kuris renka, tvarko ir teikia žinias profesinio informavimo tikslinėms grupėms ar atskiriems klientams apie: Švietimo institucijas; Jose vykdomas mokymo ar studijų programas; Profesijas ir/ar kvalifikacijas, jų įgijimo sąlygas; Darbo rinkos būklę; Įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes (Profesijos patarėjo pareiginė instrukcija, 2008)

Specialybė - pasirengimas, mokėjimas, įgūdžiai dirbti kurioje nors srityje, kokį nors darbą; profesija; tam tikra darbo, mokslo, mokymo sritis, dalykas, reikalaujantis atitinkamo pasirengimo (Tarptautinių žodžių žodynas, 2013).

Profesija - specialaus pasirengimo ir/arba praktinės patirties būdu įgytų žinių, mokėjimų ir įgūdžių reikalaujanti darbo veikla; dinamiškų, nuolat kintančių žmonių veiklos rūšių kombinacijos, sukuriančios prielaidas atskiriems asmenims ar jų grupėms kurti materialines ir dvasines vertybes, siekiant patenkinti jų saugos ir profesinės saviraiškos poreikius bei lūkesčius. (R. Adomonienė; S. Daukila, 2004)

Informacijos teikimas – profesinio informavimo konsultanto sąveika su tiksline profesinio informavimo grupe ar atskiru asmeniu siekiant aprūpinti klientus profesijos rinkimosi poreikius tenkinančiomis žiniomis (Profesinio informavimo standartas, 2007).

Profesinis informavimas - tai žinių apie profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, profesijos įgijimo, kvalifikacijos kėlimo ir įsidarbinimo galimybes suteikimas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Nr. IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853).

Profesinis konsultavimas - veikla, skatinanti asmenį optimaliai panaudoti savo jėgas kvalifikacijai įgyti ir dirbti, pagalba asmenims renkantis ar keičiant profesiją, atsižvelgiant į jo individualias savybes, konkrečių profesijų ypatumus bei mokymosi, studijų, darbo galimybes (Įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116

(Žin., 2005, Nr. 60-2132)

□Dėl pr

Karjeros projektavimas (angl. *career designing, career guidance*) – tai nuolatinės asmens pastangos išvelgti būsimas darbo rinkos kaitos tendencijas ir numatomų pokyčių kontekste tirti bei planuoti savo profesinę perspektyvą (ugdymas karjeros planavimui), o taip pat profesinės kvalifikacijos tobulinimosi poreikius (karjeros planavimas), siekiant maksimaliai realizuoti savo prigimtinius gabumus bei sėkmingai konkuruoti nuolat kintančioje darbo rinkoje (Profesijos konsultanto profesijos standartas, 2008)

1. UGDYMO KARJERAI PASLAUGOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE

1.1. Profesinio informavimo ir konsultavimo sampratos

Profesinis informavimas Lietuvoje tampa procesu prasidedančiu vaikystėje ir trunkančiu visą suaugusio žmogaus gyvenimą. Šį procesą iliustruoja profesinio informavimo taškų (PIT) sukūrimas, kuriuo siekiama užtikrinti profesinio informavimo paslaugų prieinamumą tokiose švietimo įstaigose: bendrojo lavinimo mokyklose, švietimo centruose, pedagoginėse psichologinėse tarnybose, darbo biržose ir kt (Pukelis., Pileičikienė 2012).

Kadangi profesinio informavimo taškuose teikiamos profesinio informavimo paslaugos svarbu aptarti profesinio informavimo sampratą bei veiklą vykdomą profesinio informavimo metu.

„Profesinio informavimo metodikoje mokytojams“ (2013), profesinis informavimas apibūdinamas kaip veikla, kuria yra siekiama tikslingai supažindinti su profesijomis, profesijų psichologiniais, mediciniais, socialiniais, ekonominiais ir kitais reikalavimais asmeniui bei kvalifikacijai.

Platesnis profesinio informavimo apibrėžimas pateikiamas „Profesinio informavimo ir konsultavimo teikimo reikalavimų apraše“ (2005) - tai veikla, apimanti žinių teikimas apie švietimo sistemą (priėmimo taisykles ir mokymosi sąlygas, studijų ir mokymo programas, jų turinį, trukmę, formas ir kt.), specialybių, profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, kvalifikacijas, kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes ir tvarką, darbo rinką (profesijų pasaulį, darbo jėgos paklausą ir pasiūlą bei kt.) ir profesinės karjeros galimybes.

Profesinio informavimo metu suteikiama informacija apie profesijų įvairovę, jų specifiką atsižvelgiant į informuojamųjų asmenų poreikius. Tai labai svarbu ir aktualu renkantis profesiją. Kaip minima „Profesinio orientavimo strategijoje“ (2003) – informavimo, konsultavimo ir orientavimo paslaugos, padeda pasirinkti ko mokytis, kokią specialybę įgyti, aktyviai kurti savo profesinę karjerą. Šios paslaugos skiriamos tiems, kurie dar nėra pradėję profesinės karjeros, kurie ieško darbo ir tiems, kurie jau dirba.

D. Augienė (2009), profesinio informavimo paskirtį apibūdina kaip pagalba, suteikiama informacija apie profesijų pasaulį, sudaromas sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi, karjeros projektavimo sprendimus, derinant saviraiškos ir individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.

Anot L. Jovaišos (1999), nuo profesijos pasirinkimo priklauso socialinė, ekonominė, darbinė padėtis. Ekonominę padėtį lemia pajamos; socialinė padėtis priklauso nuo išsilavinimo, darbinę pagal turimą profesiją.

Profesinis informavimas - tai reikalinga pagalba renkantis profesiją. Siekiant efektyvaus profesinio informavimo, veikla yra kruopščiai planuojama, keliami tikslai, uždaviniai norint pasiekti efektyvesnių rezultatų. Pagrindinis profesinio informavimo tikslas išskirtas „Profesinio informavimo standarte“ (2007), yra rinkti ir tvarkyti profesinio informavimo tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, padaryti ją prieinamą, sudaryti sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros projektavimo sprendimus, derinti saviraiškos ir individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.

Siekiant įgyvendinti išsikeltą tikslą „Profesinio informavimo standarte“ (2007) pateikiami šeši profesinio informavimo uždaviniai:

1. Informuoti apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose;
2. Informuoti apie profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas;
3. Informuoti apie kvalifikacijas, kvalifikacijų įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo tvarką;
4. Informuoti apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes;
5. Informuoti apie Atvirą informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemą (AIKOS), kitas informacines sistemas ir profesinio informavimo šaltinius;
6. Informuoti apie bendradarbiavimo su profesinio orientavimo institucijomis galimybes.

Profesinio informavimas išsikeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimas daugeliui yra labai svarbus. Ypatingai reikalingas profesinis informavimas jaunuoliams dar neapsisprendusiems kokią specialybę pasirinkti.

Apie bendrojo lavinimo mokykloje atliekamo profesinio informavimo svarbą rašė ir R. Laužackas (2005). Anot jo žmogaus sąveika su nuolat besikeičiančiu veiklos pasauliu prasideda, kai jis

geba atskirti konkrečias veiklos operacijas, suvokti jų prasmę ir bando jas atlikti. R. Laužackas pabrėžia jog natūralus žmogaus kontaktas su jį supančia profesine aplinka yra nevisada pakankamas, kad jis priimtų optimalų sprendimą, susiejantį jį su konkrečiais reikalavimais pasižyminčiomis profesijomis. Norint padėti asmeniui pasirinkti optimalų sprendimą renkantis profesiją reikalinga palanki psichologinė ir pedagoginė aplinka bendrojo ugdymo ir jį įtakojančiuose procesuose. Taip suprantamas ikiprofesinis ugdymas tampa neatskiriama integralia bendrojo lavinimo mokyklos veiklos dalimi, laiduojančia profesijos rinkimosi sėkmingumą.

Bendrojo lavinimo mokyklose vis didesnis dėmesys skiriamas profesiniam informavimui. Kaip minima Profesinio orientavimo tvarkos apraše (2012), **bendrojo lavinimo mokyklos vykdydamos profesinį informavimą turi atlikti šias funkcijas:**

- Sudaryti sąlygas mokiniams gauti informaciją apie mokymosi, darbo galimybes. (Pvz: organizuojant susitikimus su darbdaviais, švietimo įstaigų atstovais, ekskursijos, renginiai ir kt.)
- Teikti informaciją apie mokykloje vykdomas programas, mokymo formas, įgyjamas kompetencijas ir kvalifikacijas, mokymosi sąlygas;
- Informuoti apie mokymąsi ir studijas, švietimo teikėjus ir jų vykdomas mokymo ir studijų programas, priėmimo taisykles.
- Informuoti apie profesinės veiklos ir užimtumo sritis, darbo rinką ir jos pokyčių prognozes.
- Organizuoti profesinį veiklinimą – veiklas, kuriose mokiniams padedama aktyviai pažinti, profesijų ypatumus ir karjeros galimybes, kaupti darbo patirtį, ugdytis profesinę motyvaciją bei planuoti būsimą karjerą.

Profesinį informavimą atlieka ne tik bendrojo lavinimo mokyklos. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše (2005), išskirtos pagrindines profesinio informavimo paslaugas vykdančias institucijas.:

Švietimo ir mokslo ministerija koordinuoja profesinio informavimo strategijos įgyvendinimą, AIKOS plėtotę, ugdymo karjerai programas, PIT aprūpinimą technine įranga, tvirtina Respublikinių moksleivių techninės kūrybos rūmų metinį profesinio informavimo planą, prižiūri profesinio informavimo veiklą.

Švietimo informacinių technologijų centras aprūpina PIT programine įranga, tvarko AIKOS (atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema) jos interneto svetainę.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija koordinuoja, prižiūri, profesinio konsultavimo veiklą Lietuvos darbo biržoje, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyboje bei jų teritoriniuose padaliniuose. Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijų įsteigtos institucijos įgyvendina profesinio konsultavimo programas, koordinuoja PIT ir profesinio orientavimo centrų aprūpinimą norminiais teisės aktais, instrukcijomis, metodine medžiaga, rūpinasi centrų ir taškų darbuotojų rengimu, kvalifikacijos kėlimu.

Respublikiniai moksleivių techninės kūrybos rūmai kiekvienais metais rengia profesinio informavimo planą, numato profesinio informavimo veiklą ir ją vykdo. Švietimo įstaigas, kuriuose veikia PIT aprūpina profesiniam informavimui skirtais leidiniais, metodinėmis priemonėmis, atsako už PIT personalo mokymą.

Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) informuoja apie studijų ir mokymo programas, švietimo ir mokslo programas, kvalifikacijas, pateikia mokymosi ir darbo vietų statistines lenteles, naudoja įvairius informacijos paieškos būdus.

PLOTEUS (Portal on Learning Opportunities Through the European Space) tinklalapio tikslas – padėti studentams, ieškantiems darbo, darbuotojams, tėvams, konsultantams ir mokytojams rasti informacijos apie mokymąsi Europoje.

Lietuvos darbo birža teritorines darbo biržas aprūpina profesinio konsultavimo, darbo, jaunimo darbo, informacijų ir konsultacijų centrus profesiniam informavimui skirtais leidiniais, priemonėmis, gautomis iš LDRMT; atsako už teritorinių darbo biržų profesinio orientavimo, darbo, jaunimo darbo bei informacijų ir konsultacijų centrų personalo mokymą; aprūpina teritorines darbo biržas profesinio orientavimo, darbo, bei informacijų ir konsultacijų centrus technine įranga; koordinuoja teritorinių darbo biržų profesinio konsultavimo, darbo, bei informacijų ir konsultacijų centrų veiklą, rengia profesinio konsultavimo planą.

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (LDRMT) aprūpina teritorines darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybas, Respublikinius moksleivių techninės kūrybos rūmus, profesinio konsultavimo centrus, Lietuvos darbo biržą, profesiniam informavimui skirtais leidiniais, metodinėmis priemonėmis, profesijos konsultantų mokymo ir kitomis programomis. Rengia profesinio konsultavimo planą.

Miestų ir rajonų savivaldybės Rengia ir vykdo profesinio informavimo veiklos planus savivaldybės teritorijoje, planuoja PIT steigimą, bendradarbiauja su bendrojo lavinimo mokyklomis,

profesinio orientavimo centrais ir kitomis profesinio konsultavimo veiklas vykdančiomis institucijomis.

Bendrojo lavinimo, profesinės mokyklos planuoja mokyklos profesinio informavimo ir karjeros ugdymo veiklą; rengia karjeros ugdymo programas, jas integruoja į ugdymo turinį; rūpinasi PIT akreditavimu, planuoja jo veiklą; atsako už preigos prie AIKOS interneto svetainės užtikrinimą.

Auštosios mokyklos (universitetai, kolegijos) steigia karjeros centrus, kuriuose teikiama informacija apie karjeros galimybes, konsultuojama planavimo, personalo vadybos, įsidarbinimo it kt. klausimais, rengiami informaciniai, reklaminiai, renginiai, organizuojamos „atvirų durų dienos“, auštųjų mokyklų mugės.

Profesinio informavimo taškai (PIT) – institucijos, kurios turi įrengtus laisvos preigos prie interneto taškus, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių, sukauptą informaciją kompiuterinėse laikmenuose, spausdiniuose, vaizdajuostėse. Kaupia ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją, teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams ir profesinio informavimo taškui priskirtoje teritorijoje gyvenantiems asmenims. Užtikrina prieigą prie AIKOS internetinės svetainės, teikia informaciją apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes šalyje ir užsienyje.

Profesinio orientavimo centrai – teikia informaciją, rengia ir įgyvendina prevencines, korekcines ir reabilitacines programas. Taip pat kaupia, tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją, teikia profesinio informavimo paslaugas. Konsultuoja profesinio kryptingumo, tinkamumo, profesinės karjeros planavimo klausimais.

Kitos valstybinės ir privačios profesinio informavimo veiklą vykdančios institucijos atsako už profesinio informavimo paslaugų kokybę, gali steigti PIT, rūpinasi jų akreditavimu, planuoja mokyklų aprūpinimą profesinio informavimo veiklomis, atsako už preigos prie AIKOS interneto svetainės užtikrinimą, profesinio informavimo leidinių kaupimą, saugojimą, pateikimą, aprūpina patalpomis ir interneto ryšiu.

Siekiant bendrų tikslų, kuo efektyvesnio profesinio informavimo, atitinkamos institucijos kuria profesinio informavimo planus, vykdo kitas su profesiniu informavimu susijusias veiklas, atlieka priskirtas funkcijas, bendradarbiauja viena su kita. Bendra veikla suteikia galimybę plėsti veiklą, gerinti profesinio informavimo kokybę.

Profesinis konsultavimas: bendrojo lavinimo mokykloje vykdamas profesinį orientavimą, karjeros projektavimą koncentruojamas į ugdymą karjerai, kuris realizuojamas per profesinį konsultavimą. Profesinis konsultavimas apima savęs pažinimą, profesinį informavimą, profesinio veikimo skatinimą, patarimus renkantis profesiją ir pagalbą bendrojo lavinimo mokyklos absolventams įsitvirtinti profesinio rengimo institucijoje (Profesijos orientavimo sistemos sukūrimo ir diegimo projektas, 2008).

Profesinis konsultavimas užima esminę vietą vykdamas ugdymą karjerai. Kaip minima Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Nr. IX-1630, 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853) - Profesiniu konsultavimu teikiama pagalba asmenims pasirinkti profesiją, atsižvelgiant į individualias žmogaus savybes ir polinkius pagal darbo rinkos ir profesijos mokymosi galimybes.

Anot L. Navickienės ir Ž. Navikienės, profesiniu konsultavimu siekiama - suteikti žmonėms kokybišką informaciją ir konsultaciją apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes. Profesinio konsultavimo paslaugos nukreiptos į pagalbą žmogui pasirenkant profesinę veiklą, žmogaus įsidarbinimo gebėjimų, verslumo bei nuolatinių žinių siekimo ugdymą, skatinant žmonių socialinį aktyvumą ir atsakomybę už savo profesinę veiklą, siekiant išvengti nedarbo.

Vieni profesinio konsultavimo apibrėžimai pateikiami plačiau, kiti siauriau. Tačiau visuose esmė išlieka ta pati. T. y. pagalba asmenims besirenkantiems ar norintiems keisti profesiją, ugdyti įsidarbinimo gebėjimus priklausomai nuo konsultuojamųjų poreikių.

Bendrojo lavinimo mokyklose siekiant efektyvaus profesinio konsultavimo keliamas tikslas - padėti mokiniui teisingai įvertinti save, suteikti žinių apie profesijas, padėti formuoti realius profesijos rinkimosi motyvus, nurodyti būdus kaip save tobulinti, padėti išsirinkti savo būsimos profesinės veiklos kryptį ir patarti, kaip geriau pasirengti profesijos įgyjimui (Bartkienė, 1989)

Norint įgyvendinti išsikeltą tikslą pabrėžiamas svarbiausias profesinio konsultavimo uždavinys bendrojo lavinimo mokykloje – padėti moksleiviams racionaliai pasirinkti profesiją. Padėti rasti atsakymus į klausimus „kas aš esu?“, „kuo noriu būti?“, „kokioje ir kodėl profesinio rengimo institucijoje mokytis/studijuoti?“ (Profesijos orientavimo sistemos sukūrimo ir diegimo projektas, 2008)

K. Pukelis (2012), taip pat pabrėžia jog norint pasirinkti tinkamą profesiją reikia gerai pažinti save, svarbu žinoti visuomenės bei darbo rinkos poreikius bei gebėti įvertinti savo asmeninių poreikių, tinkamumo pasirinktai profesijai sąlygas bei profesijos perspektyvumą.

Siekiant įgyvendinti profesinio konsultavimo tikslus, uždavinius mokyklose įsteigti PIT. Kaip minima Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše (2012), organizuojant ir užtikrinant mokykloje mokinių ugdymą karjerai, profesinį informavimą ir profesinį konsultavimą bei stebėseną:

- atsižvelgdama į mokinių amžiaus tarpsnio ypatumus;
- Sudaromos sąlygos mokiniams įgyti karjeros kompetencijų;
- įgyvendinama švietimo ir mokslo ministro tvirtinamą ugdymui karjerai skirtą programą;
- organizuojama su ugdymu karjerai suderintas kultūrinę, meninę, pažintinę ir kitas veiklas bei neformalųjį švietimą;

vykdant mokinių profesinį konsultavimą (individualų ir grupinį):

- sudaromos mokiniams galimybes pažinti, įvertinti individualias savybes, galinčias turėti įtakos karjerai;
- padedama spręsti klausimus susijusius su karjeros planavimu – mokymusi (individualaus ugdymo plano arba mokymo plano sudarymas, švietimo teikėjo, mokymosi ar studijų krypties, mokymosi formų rinkimasis) ir profesinės veiklos rinkimusi;
- padedama spręsti karjeros problemas, susijusias su socialiniais, sveikatos, psichologiniais ir kitais veiksniais, arba pataria kreiptis į kitus švietimo pagalbos specialistus;
- patariama darbo paieškos klausimais mokyklose, vykdančiose profesinio mokymo programas;
- skiriamas asmuo, kuris vadovauja ugdymui karjerai, profesiniam informavimui ir profesiniam konsultavimui skirtos karjeros specialistų, klasės (-ių) ar grupės (-ių) kuratorių, įvairių dalykų mokytojų, profesijos mokytojų, socialinių pedagogų, mokyklos psichologų ir kitų švietimo pagalbą teikiančių specialistų grupės darbui, koordinuoja ir vykdo susijusias veiklas (Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas, 2012)

B. J. Dik, M. F. Steger, A. Gibson, W. Peisner (2011) atliktas tyrimas atskleidė jog moksleiviai, kuriems buvo teikiamas profesinės konsultacijos aiškiau suvokia ko jie nori, kokią karjeros kryptį pasirinkti. Skirtingai nuo moksleivių, kuriems profesinio orientavimo paslaugos nebuvo teiktos.

Profesiniu, konsultavimu, informavimu reikalinga suteikti pagalbą besirenkančiajam, padėti pažinti save, suteikti reikiamos informacijos, patikrinti ar priimtas sprendimas dėl profesijos pasirinkimo pakankamai apgalvotas. Siekiant efektyvaus profesinio konsultavimo labai svarbu kas jį atlieka. Dažniausiai profesinį konsultavimą atlieka profesionalūs profesijos konsultantai:

- darbo rinkos mokymo tarnybų,
- darbo biržų,
- įdarbinimo biurų konsultantai.

Profesinį konsultavimą gali atlikti mokymo įstaigų pedagogai, socialiniai pedagogai, mokyklų psichologai, profesinio informavimo taškų patarėjai.

Profesinio konsultavimo metu aiškinama, koks išsilavinimas reikalingas atitinkamai profesijai, darbo sąlygas, užmokestį, karjeros galimybes ir pan. Konsultantams rekomenduojama kaupti naujausią informaciją apie įvairių profesijų darbuotojų poreikį regionuose, analizuoti profesinio mokymo programas. Taip pat konsultantai informuoja apie įvairias mokymo / studijų programas ir kt. Profesinis konsultavimas bus efektyvus tik tuomet jei patariant profesijos klausimais, bus atsižvelgiama į individualius konsultuojamojo poreikius, gabumus ir gebėjimus, charakterio savybes ir pan (Profesijos orientavimo sistemos sukūrimo ir diegimo projektas, 2008).

Profesinis konsultavimo metu suteikiama pakankamai plati informacija, kurios taikymas priklauso nuo konsultuojamųjų poreikių. Todėl konsultantas turi gebėti atrinkti reikalingą informaciją, kuri bus pateikiama skirtingais atvejais.

L. Jovaiša (2003) išskiria keturis profesinės konsultacijos lygius:

1. Tarpasmeninės sąveikos konsultacija.
2. Nekvalifikuota, patirtimi grindžiama konsultacija.
3. Kompetencinė konsultacija.
4. Institucinė konsultacija.

Šiuos lygius L. Jovaiša (2003) plačiau aprašo minėdamas, kad mokiniai konsultuojasi tarpusavyje. Draugų patarimai turi didelės įtakos, renkamsi net draugiškumo motyvais. Taip pat konsultacijas patarimus gali teikti tėvai, giminės. Ši konsultacija grindžiama gyvenimiška patirtimi. Dažniausiai būna taiklesnė lyginant su vienmečių konsultacija.

D. R. Sawitri, P. A. Creed, M. J. Zimmer-Gembeck (2012) kaip ir L. Jovaiša (2003) išskiria tėvų įtaką renkantis profesiją. Anot šių autorių svarbu, kad sutaptų tėvų ir vaikų karjeros

supratimas, nes kitu atveju moksleiviams būna sunku apsispręsti, kovoti su tėvų įtaka. Todėl profesijos konsultantai turi kiek įmanoma labiau klientams padėti objektyviai pasirinkti profesiją, priimti teisingus sprendimus.

L. Jovaiša (2003) pabrėžia jog įvairūs specialistai, gerai pažindami savo profesijas, yra kompetetingi teikti patarimus. Svarbią vietą užima mokytojai. Jie pažindami savo mokinių sugebėjimus ir polinkius, vertybines orientacijas, kvalifikuotai gali vadovauti apsisprendimui. Tačiau labiausiai kvalifikuotas konsultacijas teikia specialistai, pasirengę asmenys, dirbantys profesinio konsultavimo institucijose.

L. Navikienė; Ž. Navikienė kaip ir L. Jovaiša (2003) mano jog konsultavimo paslaugų kokybė priklauso nuo specialistų kompetencijos, todėl siekiant užtikrinti teikiamą profesinio konsultavimo paslaugų kokybę, svarbu turėti atitinkamos kvalifikacijos specialistus. Reikia įdėti daug pastangų, kad būtų sukurta specializuota profesinio konsultavimo personalo rengimo sistema.

Anot L. Jovaišos (2003) efektyvus konsultavimas galimas tik šiomis sąlygomis:

1. Išsiaiškinus konsultuojamojo problemos esmę,
2. Visapusiškai supratęs asmenybę,
3. Gerai pažįstant profesijas ir jų visuomeninį poreikį,
4. Įvertinus savo kompetenciją konkrečios problemos atveju,
5. Išmanant konsultavimo metodiką.

Akivaizdu jog profesinis konsultavimas reikalingas renkantis profesiją. Kadangi apsisprendimą dėl specialybės įgijimo dažniausiai priima jauni žmonės profesinio konsultavimo paslaugos mokyklose ypatingai svarbios. Tačiau tinkamam ir visapusiškam konsultavimui reikalingas specialus konsultanto pasirengimas. Todėl autoriai ir pabrėžia jog konsultavimo paslaugų kokybė priklauso nuo specialistų kompetencijos.

1.2. Profesinio informavimo taškai

1.2.1. Profesinio informavimo taško atsiradimas, samprata

Siekiant padėti teisingai pasirinkti profesiją, užtikrinti, kad profesinio orientavimo paslaugos būtų prieinamos ir atitiktų vartotojų poreikius 2003 m. Profesinio orientavimo

strategijoje ir jos įgyvendinimo veiksmų plane buvo numatyti profesinio informavimo paslaugų teikėjai – profesinio informavimo taškai (PIT).

Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro patvirtintuose teisės aktų metodinėse rekomendacijose (2009), PIT apibrėžiamas kaip „darbo vieta, kurioje teikiamos profesinio informavimo paslaugos, turinti laisvą prieigą prie interneto, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių bei sukauptą profesinio informavimo medžiagą kompiuterinėse laikmenose, vaizdajuostėse, spaudiniuose ir kt“.

Profesinio informavimo metodikoje mokytojams (2013), PIT apibrėžiami kaip, institucijos, kurios teikia profesinio informavimo paslaugas mokyklose ar kituose įstaigoje. Informavimo paslaugas PITuose teikia profesijos patarėjai. PIT turi laisvos prieigos prie interneto taškus, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių ar sukauptą informaciją kompiuterinėse laikmenose, vaizdajuostėse bei yra aprūpinti metodinėmis priemonėmis, žinynais apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes ar kita su profesiniu informavimu susijusia informacija.

Ugdymo karjeros skyriaus duomenimis (2013), nuo 2003 metų kai susikūrė pirmieji PIT, jų skaičius išaugo ir dabar PIT tinklas apima 696 organizacijų. Didžioji dalis PIT yra įsikūrusios mokyklose.

- 50 proc. - gimnazijose ir vidurinėse mokyklose
- 36 proc. – pagrindinėse mokyklose ir progimnazijose
- 3 proc. – darbo biržose (Ugdymo karjerai skyrius, 2013).

PIT mokyklose įsikūrę įvairios paskirties patalpose:

- specialiai tam skirtuose atskiruose kabinetuose;
- psichologo arba socialinio pedagogo kabinetuose;
- bibliotekose arba skaityklose;
- kompiuterių klasėse.

PIT vykdo savo veiklą jau dešimt metų. Teikiamos paslaugos, jų kokybė tobulėjo, nors veiklos prioritetai išliko tie patys – t. y teikti profesinio informavimo paslaugas. Profesinio informavimo taškai yra pagrindiniai ugdymo karjerai vykdytojai mokyklose. Tekdami profesinio informavimo paslaugas padeda moksleiviams pasirenkant profesiją.

1.2.2. Profesinio informavimo vykdytojai ir jų atliekamos funkcijos bendrojo lavinimo mokykloje

J. Mekšriūnaitė (2012) aptardama profesinio informavimo svarbą renkantis profesiją išskyrė pagrindinius profesinio informavimo vykdytojus bendrojo ugdymo mokykloje.

Dalykų mokytojų su profesiniu informavimu susijusios funkcijos yra: teikti žinias apie švietimo sistemą, darbo pasaulį, konsultavimo institucijas, padėti sudaryti karjeros planą.

Pagrindinės klasės auklėtojų funkcijos yra supažindinti moksleivius su švietimo sistema bei profesijų ir darbo pasauliu bei padėti moksleiviams pasirinkti mokymosi kryptį, atitinkančią jų polinkius, poreikius ir gebėjimus.

Psichologo ir socialinio darbuotojo su profesiniu informavimu susijusios funkcijos yra supažindinti moksleivius su karjeros planavimu bei karjeros planavimo gebėjimų ugdymu.

Profesijos patarėjo: teikti žinias profesinio informavimo tikslinėms grupėms ar atskiriems klientams apie švietimo institucijas, mokymo ir studijų programas, profesijas, kvalifikacijas, jų įgijimo sąlygas, darbo rinką, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes ir dirbantis profesinio informavimo taške. Padėti moksleiviams atskleisti asmenybės ypatumus, turimus gebėjimus bei jų adekvatumą profesiniams ketinimams.

Profesinio informavimo vykdytojai kiekvienas atlieka savo funkcijas ir tik visiems dirbant ir bendradarbiaujant mokykloje galimas visapusiškas profesinis informavimas. Profesinio informavimo, konsultavimo bei šią veiklą atliekančių vykdytojų svarbą pabrėžia ir J. C. Perry, X.Liu ir Y. Pabian (2010), anot šių autorių profesinio informavimo paslaugos padeda kryptingiau rinktis savo karjeros kryptį, motyvuoja mokytis ir siekti tikslų. Moksleiviai žinantys kokią profesiją nori pasirinkti rečiau meta mokyklą, labiau stengiasi mokytis.

Taip pat J. C. Perry, X. Liu ir Y. Pabian (2010) pabrėžia jog profesiniam informavimui labai svarbūs yra tėvai, jų pavyzdys moksleiviams, patarimai, emocinis palaikymas. Todėl manoma jog efektyviausias profesinis informavimas yra tada kai prie jo prisideda tėvai, mokytojai bei profesijų patarėjai.

Profesinio informavimo paslaugas atliekantys konsultantai turi atrinkti informaciją, kiek ir kokios jos pateikti, kad konsultuojamieji sugebėtų ją suprasti, įsisavinti ir panaudoti. Atlikdami profesinio informavimo paslaugas konsultantai profesinio informavimo vietose suskirsto klientus į grupes pagal amžių, taip pat atskira informacija yra teikiama moksleivių tėvams, darbdaviams, studentams.

Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų apraše (2005) išskirti punktai kokia informacija suteikiama atskirų amžiaus grupių asmenims:

- 1–4 klasių mokinius supažindina su teikiamomis paslaugomis;
- 5–8 klasių mokiniams teikia informaciją apie specialybes, mokymosi, studijų galimybes, pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas;
- 9–12 klasių mokiniams teikia informaciją apie specialybių, profesijų turinį, ypatumus, reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas ir kt.
- mokinių tėvams teikia informaciją apie mokymo ir studijų sistemos teikiamas galimybes;
- bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojus informuoja apie teikiamas paslaugas bei naujoves profesinio informavimo srityje;
- profesinių mokyklų mokiniams teikia tikslingą informaciją apie specialybių, profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, mokymosi, studijų galimybes ir kt., pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas;
- kolegijų ir universitetų studentams teikia informaciją apie mokymosi ir studijų galimybes Lietuvos Respublikoje ir užsienyje, kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes, pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas;
- iškritusiems iš švietimo sistemos asmenims, jaunimui be profesinio pasirengimo teikia informaciją apie specialybių ir profesijų turinį, ypatumus ir reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes, pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas;
- dirbantiesiems ir bedarbiams teikia informaciją apie kvalifikacijos įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes, pataria, kur rasti profesinio konsultavimo institucijas;
- darbdaviams teikia informaciją apie specialybių, profesijų turinį, ypatumus, reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes šalyje ir užsienyje, kvalifikacijos įgijimo arba tobulinimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes (Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas, 2005)

Profesijos patarėjai teikdami informaciją pagal amžių ir poreikius padeda geriau klientams suvokti gaunama informaciją. To dėka profesinis informavimas būna efektyvesnis. L. Jovaiša (2009) taip pat mano jog profesinis orientavimas turi skirtis pagal amžių ir poreikius, informacija turi būti

diferencijuojama. Vykdamt profesinį orientavimą profesinio informavimo taškuose siūloma tokia profesinio orientavimo struktūra:

1. Teorinio, praktinio ir profesinio intelekto, motorikos ir įgūdžių ugdymas (teorinės ir praktinės profesinės patirties kaupimas mokymo - auklėjimo procese).
2. Profesinio kryptingumo (motyvacijos) ugdymas.
  1. Gebėjimo rinktis profesiją ugdymas.
  2. Kontrolė, ar tinkamai pasirinkta (Jovaiša, 2009)

Mokykla atlieka svarbų vaidmenį teikdama profesinį informavimą ir konsultavimą, suteikia informaciją, organizuoja veiklas padedančias pažinti profesijas, todėl labai svarbu kaip yra atliekamas konsultavimas, ar yra atsižvelgiama į klientų poreikius. Socialinio gyvenimo tikrovė reikalauja anksti suvokti savo pašaukimą, priimti sprendimą kokią profesiją pasirinkti. Labai svarbu yra tinkamumo darbui jautimas (Gumuliauskienė., Augienė ir kt. 2002).

Kaip minima Ugdymo karjerai bendrojoje programoje (2013), sėkmingam ugdymui karjerai būtinas asmeninis pedagogų, karjeros specialistų pavidys, jų asmeninės nuostatos, supratimas apie karjerą, savo ateities kūrimą. Taip pat pabrėžiama mokykloje draugiškumo, pagarbos atmosfera, kad mokyklos nariai nebijotų atsiskleisti atrasti save.

Profesinio informavimo efektyvumas priklauso nuo mokykloje dedamų pastangų organizuojant ugdymą karjerai taip pat labai svarbu kas vykdo profesinį informavimą ar vykdytojai turi pakankamai žinių, kompetencijų padėti moksleiviams renkantis profesiją.

1.2.3. Profesinio informavimo taškų tikslai ir uždaviniai

Siekiant jog visuose profesinio informavimo taškuose vykdoma veikla atitiktų, buvo išskirti bendri PIT tikslai ir uždaviniai. PIT tikslais ir uždaviniais apibrėžiama ko yra siekiama vykdamt profesinio informavimo paslaugas, profesinio informavimo taškuose.

PIT tiekdamt profesinio informavimo paslaugas labai padeda moksleiviams pasirenkant profesiją. Profesinio informavimo taškų bendruosiuose nuostatuose, 2008 numatytas PIT veiklos tikslas – teikti kokybiškas profesinio informavimo paslaugas asmenims pagal individualius ar visuomeninius poreikius, neišskiriant asmens amžiaus, lyties, tautybės, gyvenamosios vietos bei socialinės padėties.

Taip pat išskirti keturi PIT veiklos uždaviniai:

1. teikti informaciją apie šalies švietimo sistemą, mokymosi ir įsidarbinimo galimybes;
2. teikti informaciją ir patarti mokiniams rengiant individualius ugdymo planus ir juos derinant su tolesnio mokymosi galimybėmis, padėti mokiniams įgyti profesinės karjeros planavimo gebėjimų;
3. teikti informaciją apie profesijas bei darbo rinką;
4. teikti informaciją apie kvalifikacijas, kvalifikacijos tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes bei tvarką.

Vykdomi išsikelti PIT veiklos uždaviniai realizuoja PIT veiklos tikslą, kuris turi tenkinti moksleivių poreikius siekiant gauti informaciją apie profesijas, kvalifikacijas, mokymosi galimybes.

PIT profesinio informavimo paslaugos teikiamos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių, jų tėvų, mokytojų, profesinių mokyklų mokinių, kolegijų ir universitetų studentų, iškritusių iš švietimo sistemos asmenų, jaunimo be profesinio pasirengimo, dirbančiųjų ir bedarbių, darbdavių grupėms arba individualiai pagal išankstinį užsirašymą nustatytomis PIT darbo valandomis.

Profesinio informavimo taškai vykdydami savo veiklą, turi ne tik įsipareigojimų, bet ir teisių. Kaip minima profesinio informavimo bendrosiose nuostatose (2008) - PIT turi teisę prašyti reikalingos informacijos ar metodinės paramos iš steigėjo, švietimo institucijų, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ar Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro Karjeros planavimo skyriaus.

Profesinio informavimo taškuose dirbantys profesijos patarėjai turi teisę:

- 1.1 ne mažiau kaip tris dienas per metus kelti savo kvalifikaciją Lietuvoje ir užsienyje;
- 1.2 atsisakyti vykdyti užduotis, jei jos viršija specialisto profesinę kompetenciją ar pažeidžia profesinės etikos norma (Profesinio informavimo bendrosios nuostatos, 2008).

Profesinio informavimo taškai vykdo profesinio informavimo veiklą, kuri apima informavimo aspektus susijusius su mokymusi, kvalifikacijų kėlimu, keitimu, profesijomis ir kt. Veiklos spektras pakankamai platus, todėl PIT veikla reikalinga ne tik moksleiviams. Informacija teikiama ir moksleivių tėvams, studentams, bedarbiams ir kitiems profesinio informavimo konsultacijos pageidaujantiems asmenims.

1.2.4. Profesinio informavimo taškų veiklos metodai ir formos

Metodai:

Siekiant profesinio informavimo efektyvumo naudojamos įvairios profesinio informavimo formos ir metodai. Profesinio informavimo taškuose vykdant ugdymo karjerai veiklai konsultantai skatinami naudoti kuo įvairesnius metodus ir formas. Profesinio informavimo metodikoje profesijos patarėjams (2008) išskirti penki profesinio informavimo metodai:

1. Stebėjimas
2. Praktinė veikla
3. Vaizdinių priemonių demonstravimas
4. Verbaliniai metodai
5. IKT (informacinės kompiuterinės technologijos) naudojimas

Stebėjimas (darbo bei gamybinės aplinkos stebėjimas ir tyrimas): Yra išskiriamas mokslinis ir kasdieninis stebėjimas. Mokslinis stebėjimas skiriasi nuo kasdienio tuo jog mokslinio stebėjimo metu organizuotas procesas, konstruojamas pagal kokią nors teoriją, hipotezę. Kasdieninis stebėjimas remiasi praktine patirtimi. Praktinės veiklos rezultatų apibendrinimas padeda mokiniams savarankiškai įvertinti darbo kokybę bei pajėgumą, skatina savianalizę.

Įvairių vaizdinių priemonių demonstravimas: Profesinio informavimo tikslais siūloma pasitelkti kuo įvairesnes vaizdines priemones: kino filmus, televizijos laidas, paveikslus, schemas, diagramas, nuotraukas, albumus ir kt.

Verbaliniai (žodiniai) metodai: pokalbiai, pasakojimai, paskaitos ir pan.

Informacinės komunikacinės technologijos (IKT): Informacinių ir komunikacinių technologijų (IKT) samprata remiasi plačiu technologijų supratimu. Į šia sąvoką įeina:

- kompiuteriai;
- interaktyvi multimedija;
- nešiojami kompiuteriai;
- elektroninės lentos;
- televizija;
- mobilieji telefonai;
- internetas;

IKT priemonės padeda greičiau susirasti reikalingą informaciją, išmokti atsirinkti esminius dalykus, skatina savarankiškumą.

Savarankiškas literatūros skaitymas: Informaciją apie profesijas galima rasti grožinės literatūros kūriniuose, mokslo leidiniuose, specialioje literatūroje apie profesijas, žurnaluose ir laikraščiuose (skirtuose konkrečiai profesijai ar mokslų sričiai), informaciniuose leidiniuose (pvz., lankstinukuose, informaciniuose kalendoriuose).

Anot T. McCrone ir C. Filmer-Sankey (2012) teikiant profesinį informavimą, būtina diferencijuoti informuojamuosius į atskiras grupes priklausomai nuo poreikių ir taikyti skirtingus metodus. Būtina skirti apsisprendusius moksleivius dėl profesinės krypties ir neapsisprendusius. Nes šioms grupėms reikalinga kitokia profesinio informavimo pagalba. Todėl profesijos patarėjas turi žinoti ir gebėti taikyti, kuo daugiau skirtingų metodų.

Formos: profesinio informavimo formos, veiksmai, kurių metu mokiniai įvairiais metodais supažindinami su profesijomis, skirtingomis žmogaus savybėmis, būtinoms dalyvaujant tam tikroje veikloje. Profesinio informavimo formas rekomenduotina keisti bei tobulinti atsižvelgiant į mokinių poreikius bei materialinę bazę. Profesinio informavimo B metodikoje (2008), išskiriamos šios profesinio informavimo formos:

Profesinis informavimas pamokų metu: Mokytojas supažindina mokinius su profesijomis, susijusiomis su dėstomu dalyku. Mokytojai turi sieti teorinį kursą su praktine veikla atskleisti kokie reiklavimai keliami įvairių profesijų atstovams. Taip pat turi atskleisti profesijų reikšmę, nurodyti kelius kaip pažinti ir pasirengti atskiroms profesijoms.

Vizitai į įmones, mokymo įstaigas bei ekskursijos į muziejus: Šių vizitų metu mokiniams suteikiama galimybė realiomis sąlygomis susipažinti su profesijomis, kokių savybių reikia atliekant vieną ar kitą darbą, kas atstovauja darbininkų interesams ir pan.

Susitikimai su įvairių profesijų atstovais: Naudingi nes mokiniai gauna išsamią informaciją iš įvairių profesijų atstovų, atsakymus į rūpimus klausimus, yra supažindinami su reikalavimais, savybėmis reikalingomis atskiroms profesijoms.

Profesinis informavimas klasės valandėlių metu: Klasės valandėlių metu auklėtojai turi galimybę išsiaiškinti mokinių profesinio informavimo poreikius, sudaryti renginių bei priemonių planą, aptarti dalyvavimo įvairiuose profesinio informavimo renginiuose rezultatus.

Profesinio informavimo konferencijos: Organizuojamos įvairios konferencijos (pasitarimai), į kurias įtraukiami mokiniai, jų tėvai, įvairių profesijų bei organizacijų atstovai (pvz., Lietuvos darbo biržos), darbdaviai ir pan.

Kino filmai, televizijos laidos, radijas: Mokiniais galima demonstruoti kino filmus, informacines laidas apie įvairias profesijas. Labai svarbus yra matytos medžiagos aptarimas, kadangi padeda geriau įsisąmoninti, suprasti profesinės veiklos reikšmę.

Speciali literatūra: Pažinti profesijas galima pasitelkus ir specialią literatūrą, kurią sudaro:

- grožinės literatūros kūriniai;
- mokslinė ir techninė literatūra, žurnalai;
- laikraščiai (informacija mokyklos leidžiamame laikraštyje);
- informaciniai leidiniai (pvz., „Profesijos vadovas“).

Stendai: Stenduose galima pateikti informaciją apie studijų ir mokymo programas, mokymo įstaigas, renginius. Informaciją galima pateikti ir lankstinukų, skrajučių forma.

Parodos: vyksta profesinio informavimo ir konsultavimo nacionalinių ir tarptautinių projektų sklaida, eksponuojami leidiniai, elektroninės priemonės, suteikiama galimybė susipažinti su profesinio informavimo paslaugas teikiančiomis tarnybomis.

Profesinis informavimas paskaitų metu: pasakojimai apie profesijas turi būti vaizdingi ir struktūruoti, medžiaga pateikiama sistemiškai.

Inscenizavimas, vaidinimas, konkursai (viktoriai): Naudojant vaidinimus ir žaidimus, dalyviai įtraukiami į problemos sprendimą, gali įsijausti. Labai svarbus yra veiklos aptrarimas.

Profesinio informavimo dienos (Karjeros savaitė): švietimo institucijose vyksta renginiai, skirti mokiniams ir studentams. Vyksta įvairios paskaitos apie karjeros planavimą, atliekami asmenybės kryptingumo testai, susitinkama su švietimo sektoriaus institucijų atstovais ar potencialiais darbdaviais. Karjeros dienos leidžia susidaryti platesnį vaizdą tiek ir apie studijas, tiek ir apie darbdavių reikalavimus potencialiems darbuotojams.

Internetas: būdas susirasti rūpimą informaciją susijusią su profesijomis, jų pasirinkimu.

Profesijos patarėjas turi gebėti atsirinkti kokius metodus ir formas naudoti, gerai juos išmanyti, kad galėtų kuo efektyviau juos panaudoti teikiant profesinio informavimo, konsultavimo paslaugas. Metodus ir formas naudoti kuo įvairesnius, nes tai suteikia konsultavimui išsamumo, įvairiapusiškumo,

padeda konsultuojamiesiems įsijausti, įsitraukti į veiklą ir taip geriau perprasti ir įsiminti informaciją teikiamą ugdymo karjerai metu.

1.2.5. Profesinio informavimo taškų finansavimo šaltiniai, akreditacija

PIT veiklos kokybę vertinama akreditacijos tikslu. Akreditavimas – pripažinimas, kad šiuo atveju PIT gali teikti profesinio informavimo paslaugas.

Profesinio informavimo taškų akreditavimo tvarkos apraše (2008) išskirtas PIT akreditavimo tikslas bei keturi uždaviniai: PIT akreditavimo tikslas – pripažinti ar PIT veikla atliekama kokybiškai.

PIT akreditavimo uždaviniai:

1.1. skatinti institucijas ir jų steigėjus sukurti šiuolaikišką, naujausiomis technologijomis pagrįstą PIT materialinę bazę;

1.2. tobulinti PIT veiklą, siekiant darbuotojų profesionalumo informuojant skirtingų poreikių ir polinkių PIT klientus;

1.3. sukurti akredituotų PIT tinklą Lietuvoje, skleisti jų gerąją darbo patirtį.

PIT akreditavimas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įgyvendinto projekto „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“ viena iš veiklų, vykdytų 2008 – 2008 m. PIT veiklos kokybę vertino 46 PIT vertintojai, parengti pagal Profesinio informavimo taškų audito ir akreditavimo mokymo programą. PIT akreditavimo komisijos posėdžiai vyko Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centre. Į komisijos sudėtį įėjo po vieną atstovą iš:

- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos,
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro,
- Lietuvos savivaldybių asociacijos
- Lietuvos pagrindinių mokyklų asociacijos

Daugiausiai PIT akredituota Marijampolės (~ 68 proc.), Tauragės (~ 63 proc.) ir Telšių (~53 proc.) apskrityse (vertintas santykis tarp iš viso įkurtų PIT skaičiaus ir akredituotų PIT skaičiaus apskrityje). Daugiausia akredituotų PIT veikia bendrojo lavinimo mokyklose (Ugdymo karjerai skyrius, 2013)

Akredituojant PIT atliekami šie etapai:

1. **Savęs vertinimas.** PIT dirbantys profesijos patarėjai atlieka atliktos profesinio informavimo veiklos, rezultatų įvertinimą, numato galimybes taisyti trūkumus. Savęs vertinimas atliekamas išorinio vertinimo kriterijais ir rodikliais. Procesas baigiamas ataskaita ir pristatomu veiklos tobulinimo planu.
2. **Išorinis vertinimo vizitas.** PIT vertina nepriklausomi ekspertai. Jie analizuoja savianalizės ataskaitą tikrina ataskaitoje pateiktą informaciją nuvykę į PIT. Po vizito PIT vertintojai parengia veiklos kokybės vertinimo akto projektą. Galutinį veiklos kokybės vertinimo aktą PIT vertintojai pateikia LMITKC (Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras).
3. **Akreditavimas.** PIT akreditavimo funkcija deleguota LMITKC centro direktoriui, kuris, remdamasis vertinimo medžiaga, priima vieną iš sprendimų: a) akredituoti PIT; b) akredituoti PIT su sąlyga, kad per vienus metus PIT patobulins veiklą ir įvykdys nurodytus reikalavimus, arba c) neakredituoti PIT (K. Pukelis; N. Pileičikienė 2012)

Profesinio informavimo taškams suteikiama akreditacija tik kruopščiai patikrinus veiklą, įvykdžius visus akreditavimui reikalingus etapus. Akreditacija tarsi patvirtinimas, kad veikla kokybiška. Klientai kreipdamiesi į akredituotus PIT gali tikėtis jog sulauks kokybiškos pagalbos. Neakredituoti PIT neturi patvirtinimo, kad veikla kokybiška, galbūt yra trūkumų kuriuos reikia ištaisyti.

PIT veikla, veiklos kokybei užtikrinti būtinas finansavimas. PIT finansuojami sudėjus įvairių šaltinių lėšas. Profesinio informavimo ir konsultavimo darbo vadove (2008) išskirti penki PIT finansavimo šaltiniai:

1. Valstybės biudžeto;
2. Savivaldybių biudžetų;
3. Fondų (Lietuvos ir tarptautinių);
4. Privačių asmenų;
5. Visuomeninių organizacijų ir kitas lėšas.

Visi PIT finansavimo šaltiniai skiriami intelektualiesiems ir materialiesiems ištekliams palaikyti ir plėtrai finansuoti.

- PIT veikla finansuojama iš steigėjo biudžeto. PIT steigėjai yra miesto ar rajono savivaldybės, bendrojo lavinimo mokyklos, profesinės mokyklos ir kt.
- PIT finansinio aprūpinimo normatyvus nustato LR Švietimo ir mokslo ministerija.

- Akredituoti PIT gali gauti papildomą paramą pagal profesinio informavimo programą LR Švietimo ir mokslo ministerijos nustatyta tvarka.
- PIT negali gauti pajamų už tikslinėms grupėms teikiamas paslaugas.

PIT veiklos kokybei labai svarbus finansavimas. Neturint pakankamo finansavimo nukenčia profesinio informavimo veikla.

1.2.6. Profesinio informavimo taškų privalumai ir trūkumai

PIT trūkumai: bendrojo lavinimo mokyklose profesinio informavimo paslaugos ypatingai svarbios siekiant padėti moksleiviams apsispręsti kuo jie nori būti T. y kokią profesiją pasirinkti ar norai atitinka galimybes, kokius jie turi turėti gebėjimus norėdami dirbi vieną ar kitą darbą ir pan. Norint, kad profesinio informavimo rezultatai būtų kuo geresni, būtų suteikia kuo daugiau žmonių naudingos pagalbos labai svarbi yra PIT kokybės analizė. Išskiriant PIT privalumus bei trūkumus, kad ateityje profesinio informavimo paslaugos būtų kokybiškesnės.

Lietuvoje veikiančios profesinio informavimo infrastruktūros analizėje (2006) išskirti aspektai, pabrėžiantys ko trūksta PIT , kad veikla būtų efektyvi:

1. Anot PIT darbuotojų didžiausias profesinio informavimo taškų trūkumas yra tas, kad dirbantis asmuo negauna atlygio arba atlygis yra nepakankamas.
2. PIT darbuotojams trūksta lėšų vykdyti profesinio informavimo veiklą mokyklose.
3. Nėra vientisos sistemos, jungiančios įvairių institucijų (Karjeros planavimo centro, Savivaldybių, Švietimo ir Mokslo ministerijos) veiklą.
4. PIT darbuotojai pabrėžė jog AIKOS profesinio informavimo internetinis puslapis nėra pakankamai populiarus moksleivių tarpe.
5. Dar vienas išskirtas svarbus aspektas jog kai kuriuose mokyklose PIT veikia tik formaliai.
6. Taip pat išskirta jog Lietuvos Respublikos Karjeros planavimo centras stokoja lėšų ir žmogiškųjų resursų. PIT tinklo valdymui trūksta žmogiškųjų resursų: statistinių duomenų apdorojimui, profesinio mokymo programų ruošimui ir pan. Reikia numatyti papildomų lėšų PIT veiklos organizavimui užtikrinti.
7. Profesinio informavimo infrastruktūros analizėje (2006) teigiama jog veikiančios teisės aktai nesudaro vientisos teisinės aplinkos. Atsakomybė už profesinį orientavimą numatyta Švietimo

ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoms, tačiau neapibrėžtos jų funkcijos profesinio orientavimo sistemoje bei šios srities paslaugų plėtroje.

8. Darbo ir socialinių tyrimų instituto atlikta apklausa parodė, kad 20 procentų respondentų nežinojo, kur galima įgyti paklausiają profesiją. Dalis asmenų norinčių keisti ar tobulinti kvalifikaciją nežinojo kur mokytis, kokią programą rinktis. Yra jaunimo nežinančio ar neturinčio galimybės kreiptis į profesinio informavimo specialistus.
9. Profesinio orientavimo veikloje mažai dalyvauja savivaldybės, atitinkamų sričių mokslo atstovai.
10. Nepakankamas profesinio orientavimo prieinamumas kaimo jaunimui. Miestų mokiniai turi palankesnes sąlygas dalyvauti paskaitose ar profesinio orientavimo programose.
11. Bendrojo lavinimo mokyklose yra paskirti asmenys, atsakingi už profesinį informavimą, tačiau jų veikla nėra pakankamai reglamentuota ir jie dažniausiai neturi reikiamų žinių, kad galėtų rūpintis mokinių profesiniu informavimu.
12. Neskiriama biudžeto lėšų profesinio orientavimo plėtrai, paslaugų teikėjų infrastruktūrai kurti, nenumatyti kiti finansavimo šaltiniai. Informacinių technologijų įrangai įsigyti lėšos skiriamos netolygiai.
13. Lietuvoje, palyginti su Europos Sąjunga, per daug mokinių orientuojasi į akademinį mokymosi kelią. Tik apie 30% gyventojų profesinę kvalifikaciją įgyja per profesinį mokymą, kai Europos Sąjungos valstybėse vidutiniškai apie 57%.

V. Šalkauskienė (2010) lygindama PIT savianalizės suvestines išskyrė tokius PIT trūkumus:

- Silpni ryšiai su kitais švietimo įstaigų PIT
- Sudėtinga vykdyti PIT veiklą, kai nėra mokykloje numatyta etato šiai veiklai vykdyti

Analizuodami PIT veiklos kokybę K. Pukelis ir N. Piliečikienė (2012) išskyrė tokius PIT trūkumus:

- Net 60 proc. apklaustų PIT įėjimas į PIT patalpas nepritaikytas žmonėms su fizine negalia.
- Trūksta informacinių šaltinių, reikalingų profesinio informavimo veiklai plėtoti: Net 52, 5 proc. PITu trūksta spausdintos medžiagos ir leidinių apie mokymosi, studijų galimybes profesinio mokymo institucijose ir aukštosiose mokyklose, apie profesijas, kvalifikacijas, darbo rinką ir kt.

- 38,4 proc. vertinimo procese dalyvavusių PIT profesijos patarėjų darbo užmokestis buvo įvertintas kaip neatitinkantis reikalavimų, o 19 proc. PIT – kaip nevertintinas rodiklis dėl darbo užmokesčio sistemos nebuvimo, todėl šį klausimą reikėtų spręsti aukštesniame nei institucinis lygmenyje.
- Informavimo formos, kuriomis PIT profesijos patarėjai naudojami teikdami informaciją, nėra pakankamai įvairios.
- Dauguma profesijos patarėjų šiose pareigose dirba greta pagrindinių pareigų, pirmenybę jie teikia profesinio tobulėjimo poreikiams, susijusiems su jų pagrindinėmis pareigomis (mokytojo, bibliotekininko, psichologo, socialinio pedagogo ir pan.), bet ne profesinio informavimo gebėjimams tobulinti.

Labiausiai išryškėja finansavimo šaltinių, motyvavimo profesijos patarėjams trūkumas, bei informavimo šaltinių reikalingų profesinio informavimo veiklai plėtoti stoka. Iš pateiktų duomenų matome jog PIT yra kur tobulėti, siekiant veiklos kokybės būtina taisyti PIT trūkumus.

PIT privalumai: profesinio informavimo veikla vykdoma jau ne vienerius metus mokyklose, keitėsi, tobulėjo todėl svarbu apžvelgti PIT privalumus, kas yra padaryta, kas vykdoma siekiant efektyvaus, kokybiško profesinio informavimo.

Lietuvoje veikiančios profesinio informavimo infrastruktūros analizėje (2006) išskirti aspektai, kas buvo atlikta siekiant gerinti profesinio informavimo paslaugas:

1. Sukurtos pagrindinės institucijos, kurių veikla būtina profesinio informavimo infrastruktūrai vystyti.
2. Sukurta AIKOS (informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, kuri teikia kokybišką, susistemintą informaciją apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes Lietuvoje.
3. Išaugęs profesinio informavimo taškų skaičius kiekvienoje savivaldybėje.
4. Vykdomos teisinės reformos, kurios leidžia vystyti profesinio informavimo infrastruktūrą.
5. Įkurtas Karjeros planavimo centras (KPC) rengia seminarus ir mokymus profesijos konsultantams. KPC turi potencialą ateityje išaugti į gerai organizuotą profesinio informavimo – koordinavimo centrą.
6. Yra galimybės informaciją pateikti per Lietuvos darbo biržos, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos ir Statistikos departamento informacines sistemas. Statistikos departamento teikiami

duomenys, lyginant su kitų šalių statistikos departamento duomenimis, yra labai kokybiški ir įvairūs.

7. Visos mokyklos yra aprūpintos kompiuterine įranga. Naujų kompiuterių trūksta, tačiau mokiniai turi galimybę naudotis internetu, todėl reikia skatinti ir mokinti juos racionaliai tai daryti. .
8. Išvystytas savivaldybių tinklas, kuris sprendžia vietos savivaldos bendrąsias problemas, atstovauja savo gyventojų bendriesiems interesams valstybės valdžios ir valdymo institucijose, užsienio valstybių savivaldybių ir kitose tarptautinėse organizacijose, formuoja savivaldos veiklos strategiją, stiprina vietos savivaldą.
9. Vyksta profesinių mokyklų tinklo pertvarka, kuri turėtų leisti sukurti optimizavimo priemones, orientuotas į profesinio mokymo ir bendrojo lavinimo suartinimą ir dermę.

PIT veiklos padėtį analizavo ir V. Šalkauskienė (2010). Pateikiami PIT savianalizės suvestinių apibendrinimai, kuriuose išryškėja PIT padėtis Lietuvoje.

Didžioji dauguma PITų turi pakankamai techninės, programinės įrangos, estetinė būklė tinkama veiklos realizavimui, kaupiama ir sisteminama informacija apie studijų galimybes, profesijas, kvalifikacijas, darbo rinką. Teikiama informacija ir konsultacijos mokytojams vykdančios profesinę veiklą mokyklose, mokinių tėvams, globėjams. Siekiant padėti mokytojams tobulėti, mokinių pažintiniam ratui plėstis profesinio apsisprendimo aspektais mokyklų bendruomenės dalyvauja įvairiuose projektuose. Turima informacija registruojama ir sisteminama. Be viso to siekiant efektyvaus profesinio informavimo taikomi įvairūs informavimo metodai ir formos, skleidžiama informacija apie PIT veiklą.

Iš pateiktų apibendrinimų matyti jog PIT padėtis yra nebloga. K. Pukelis ir N. Pileičikienė (2012) atliktas 308 PIT kokybės vertinimas atskleidė iš esmės panašius PIT padėties aspektus.

- Lietuvos PIT patalpos jaukios, tinkamos estetinės būklės.
- PIT turi pakankamai techninės programinės įrangos (94,1 proc.)
- PIT informacija tvarkoma ir sisteminama, palaiko informacijos konfidencialumą apie (92,8 proc).
- PIT profesijos patarėjai klientams teikia kokybišką informaciją apie darbo rinką, tolesnes mokymosi ir studijų galimybes.

- Nustatyta, kad dauguma PIT išorinius ryšius plėtoja tikslingai. PIT bendradarbiauja su įvairiomis institucijomis: švietimo įstaigomis (94,9 proc. PIT), darbo diržų teritoriniais padaliniais (91,1 proc. PIT), ūkio ir paslaugų įmonėmis bei organizacijomis (91,1 proc. PIT), bibliotekomis (73,0 proc. PIT), kitais PIT (61,9 proc. PIT) ir kitomis institucijomis.
- Vertinant personalo kompetetingumą išryškėjo tokios tendencijos: didžioji dalis profesijos patarėjų turi aukštąjį išsilavinimą, turi kompiuterinio raštingumo kompetencijas. Didžioji dalis (80,6 proc.) profesijos patarėjų rengia profesinio tobulėjimo planus.
- (72,7 proc) PIT profesijos patarėjų profesinio tobulėjimo veiklai vykdyti lėšų pakanka.

Iš pateiktos informacijos galima daryti prielaidą jog PIT būklė pakankamai gera. Tačiau siekiant vis labiau gerinti profesinio informavimo kokybę Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras nuo 2010 gegužės 3 d. Vykdo projektą „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“

Projektu siekiama modernizuoti profesinio orientavimo: ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams; Sukurti ir įdiegti ugdymo karjerai stebėsenos sistemą, kuri užtikrintu kokybišką ir efektyvų ugdymo karjerai paslaugų teikimą bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose.

Projekto tikslams pasiekti numatytos tokios priemonės:

- Sukurti ir įdiegti bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelį, kuris užtikrintų maksimalų prieinamumą visiems bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams;
- Sukurti ugdymo karjerai stebėsenos sistemą;
- Parengti mokinių ugdymo karjerai programą, metodinę medžiagą, priemones;
- Parengti mokymo programas ir metodikas bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose dirbantiems karjeros veiklų koordinatoriai, mokyklų psichologams;
- Apmokyti bendrojo ugdymo mokyklose bei profesinio mokymo įstaiguose dirbsiančius karjeros veiklų koordinatorius, mokyklų psichologus;
- Aprūpinti mokyklose dirbančius psichologus asmenybės psichologinių tyrimų, profesinių interesų nustatymo metodikomis;
- Sukurti informacinę sistemą MUKIS skirtą mokinių ugdymo karjerai, kuri bus orientuota į informacijos sklaidą ir tikslinių grupių (mokinių, karjeros veiklų koordinatoriai,

konsultantų, kitų pedagogų, tėvų, neformalaus ugdymo specialistų bei darbo pasaulio atstovų) bendradarbiavimą;

- Atnaujinti (AIKOS) atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos aprašų standartą.
- Papildyti (AIKOS): remiantis aprašų standartu, parengti trūkstamų aprašų dalį, kurti profesijas pristatančius, populiarinančius filmus, profesijas iliustruojančias nuotraukas;
- Finansuoti bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų karjeros veiklų koordinatorių veiklą.

Kaip minima „Mokinių ugdymo karjerai“ informacinėje svetainėje (2013) nuo 2012 rudens Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose bei profesinio mokymo įstaiguose mokiniams teikiamos sistemingos, kokybiškos, inovatyvios ugdymo karjerai paslaugos. Šias paslaugas teikia:

- karjeros veiklų koordinatoriai;
- mokyklų psichologai;
- iš išorės talkinantys konsultantai.

Vyresniųjų klasių mokiniai gali rinktis pasirenkamąjį ugdymo karjerai dalyką. Ugdymo karjerai paslaugos mokinius pasiekia per integruotas dalyko ir ugdymo karjerai pamokas. Šia veikla siekiama ir yra tikimasi jog pagerės mokinių mokymosi motyvacija, kryptingas profesijos pasirinkimas bei ateityje užtikrins konkurencingumą darbo rinkoje.

Taip pat pabrėžiama PIT metodinių grupių svarba vykdant ugdymo karjerai paslaugas mokyklose. Teigiama jog PIT metodinės grupės turi išplėsti savo veiklos ratą arba būti sujungtos su naujomis metodinėmis grupėmis, kurios dirbs siekiant užtikrinti veiksmingas ugdymo karjerai paslaugas mokyklose.

Nors PIT veikla turi daug privalumų visada yra kur tobulėti kaip tik todėl šiuo metu yra vykdomas projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“, kuriuo siekiama išplėsti profesinio informavimo veiklą, kuri įgauna naują pavadinimą t. y Ugdymas Karjerai. Nuo 2014 metų planuojama Profesinio informavimo taškų veiklą praplėsti ir integruoti į Ugdymą karjerai. Taigi nors pavadinimas ir keisis profesinio informavimo paslaugos ir toliau bus teikiamos, kaip tikimasi dar efektyvesnės nei buvo iki šiol.

2. PIT VEIKLOS KRYPTIŲ, UGDANT MOKINIUS KARJERAI EMPYRINIS TYRIMAS

2.1. Metodika ir tyrimo organizavimas

Tyrimo tikslas: Nustatyti profesinio informavimo ir konsultavimo teikiamo PIT veiklos kryptis.

Tyrimo metodika: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė ir apibendrinimas. Remiantis studijuota moksline literatūra bei nagrinėtais dokumentais buvo sudarytos anketos. Apklausti profesijos patarėjai dirbantys profesinio informavimo taškuose. Tiriamieji dalyvavo savanoriškame ir anonimiškame tyrime.

Tyrimo imtis: Anketos išsiuntinėtos į visos Lietuvos Profesinio informavimo taškus. Į anketą atsakė 242 respondentai iš Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų.

Tyrimo laikas: tyrimas buvo atliekamas 2013 metais rugsėjo – lapkričio mėnesiais. Anketos buvo išsiųstos į Lietuvos profesinio informavimo taškus įsikūrusius bendrojo lavinimo mokyklose.

Tyrimo instrumentas: tyrimui atlikti sudaryta anketa, kurioje respondentams pateikiama 19 klausimų. Siekiant gauti kuo objektyvesnius tyrimo rezultatus sudaryta anketa su uždaro ir atviro tipo klausimais. Anketos apimtis – 6 lapai. Anketos pavyzdys pateikiamas 1 priede. Anketų analizei atlikti pasitelktas empirinis kiekybinis tyrimo tipas, o atvirų klausimų analizė – kokybinis tyrimo tipas.

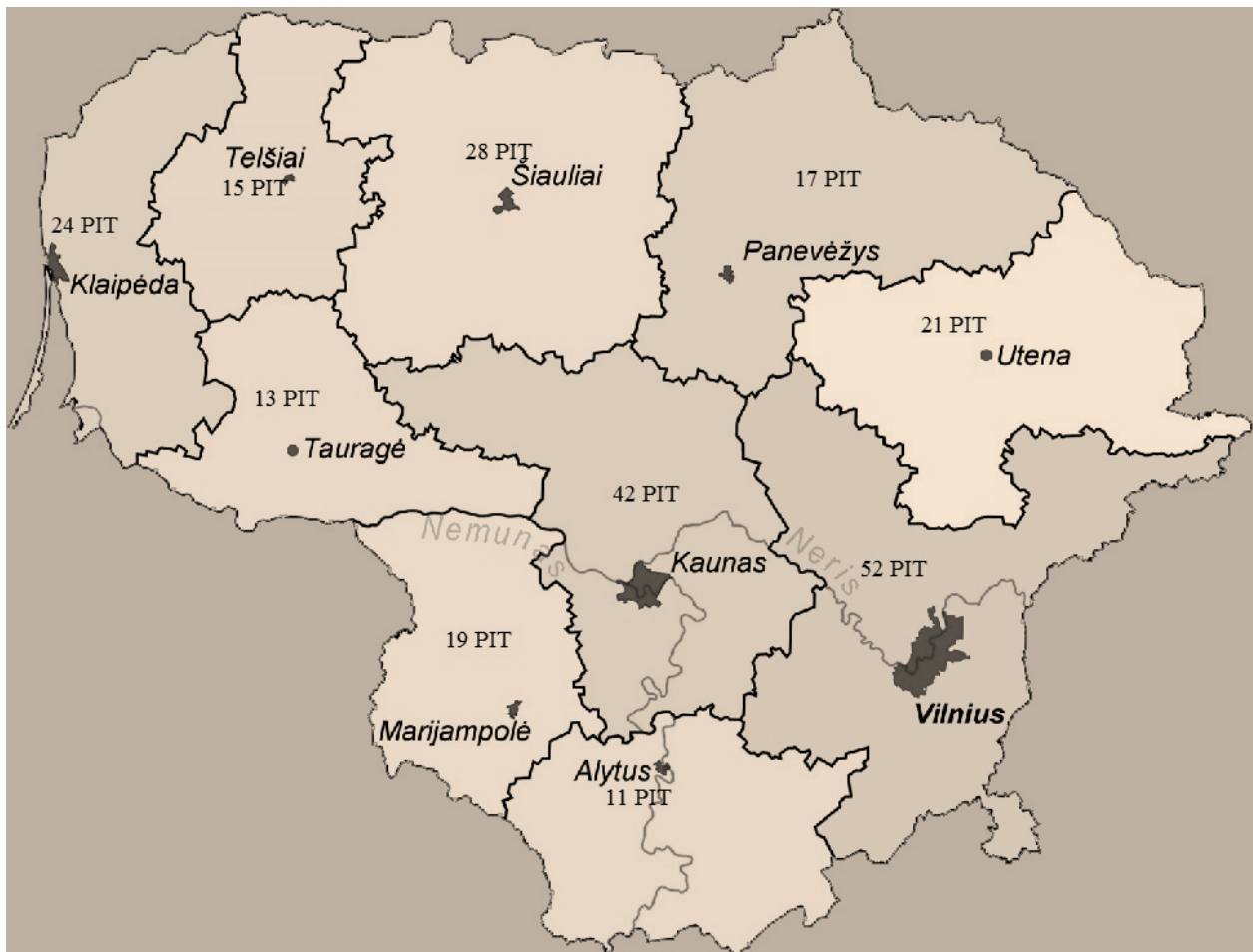
Anketinėje apklausoje siekiama išsiaiškinti profesijos patarėjų demografinius duomenis; diagnostiniame bloke klausimai skirti atskleisti respondentų gebėjimus, problemas, veiklos kryptis teikiant profesinio orientavimo paslaugas.

Anketų duomenys pavaizduoti lentelėse ir grafikuose pasitelkus Windows Microsoft Excel programą.

2.2. Tyrimo rezultatų analizė

2.2.1. Tiriamųjų demografinė charakteristika

Tyrimui atlikti profesijos patarėjams sudaryta anketa, elektroniniu paštu siūsta į visas Lietuvos apskritis. Profesinio informavimo taškų teritorinis pasiskirstymas pagal atsakiusių respondentų skaičių pavaizduotas 1 pav.

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal vietovę (N=242)

Surinkti respondentų atsakymai iš visos Lietuvos apskričių. Daugiausiai atsakiusių respondentų iš Vilniaus (N=52/22%) ir Kauno apskričių (N=42/17%). Nemaža dalis Šiaulių (N=28/12%) ir Klaipėdos (N=24/10%) respondentų. Iš kitų apskričių atsakė mažesnis respondentų kiekis.

Išsiaiškinus respondentų pasiskirstymą tarp Lietuvos apskričių domėtasi vietovės, kurioje yra mokykla tipu bei mokyklų, kuriuose dirba respondentai tipu. Kokia dalis atsakiusiųjų dirba miesto, kokia dalis miestelio ar kaimo mokyklose (žr.1 lentelė).

1 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal vietovę, kurioje yra mokykla ir mokyklų tipai (N =242)

Vietovė		Mokyklos tipas				Iš viso:
		Pagrindinė mokykla	Vidurinė mokykla	Progimnazija	Gimnazija	
Miestas	N	46	30	12	68	156
	%	19%	12%	5%	28%	64%
Miestelis	N	21	6	13	21	61
	%	9%	3%	5%	9%	25%
Kaimas	N	7	3	4	11	25
	%	3%	1%	2%	5%	10%
Iš viso:	N	74	39	29	100	242
	%	31%	16%	12%	41%	100%

Iš lentelės duomenų matome jog didžioji dalis respondentų yra iš miesto 64%. Nedidelė dalis 25% respondentų dirba miestelio mokyklose. Mažiausiai atsakiusiųjų 10% dirba kaime.

Daugiausia atsakiusiųjų dirba gimnazijose 41%. Nemaža dalis respondentų dirba pagrindinėje mokykloje 31%. Kiek mažiau atsakiusiųjų dirba vidurinėje 16% ir progimnazijoje 12%.

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir išsilavinimą (žr. 2 lentelė.)

2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir išsilavinimą (N=242)

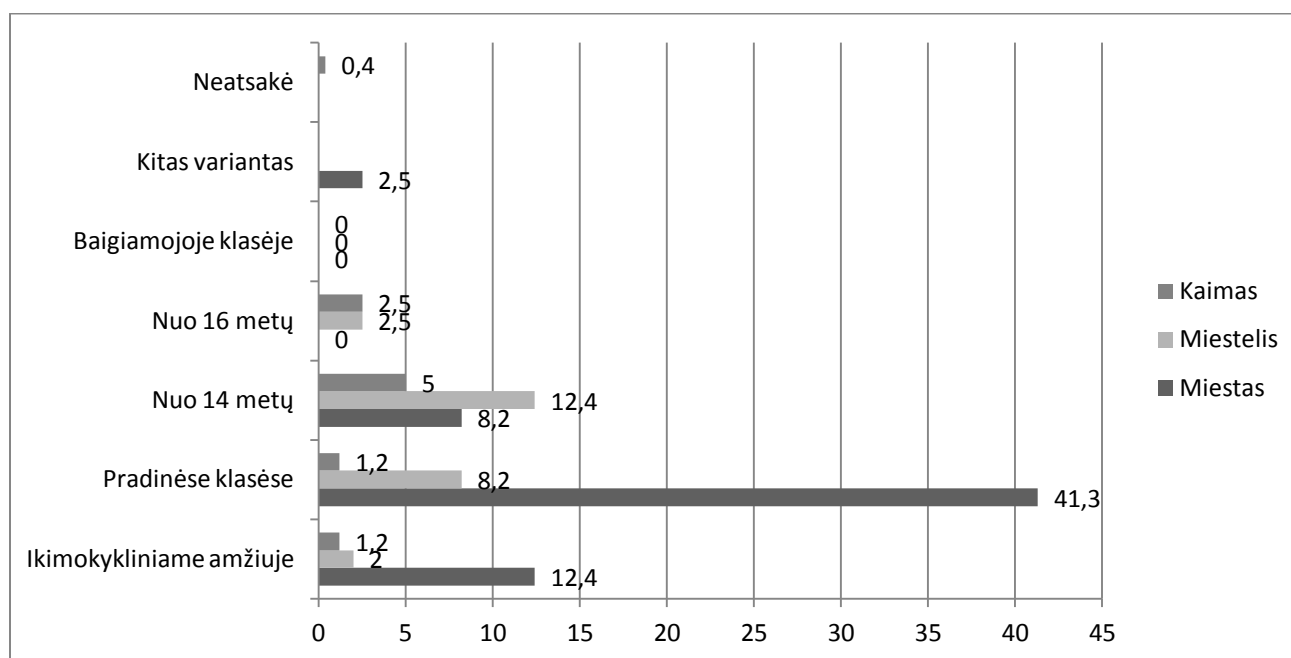
Lytis		Respondentų išsilavinimas					Iš viso:
		Pagrindinis	Vidurinis	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis	Kitas variantas	
Moteris	N	0	0	10	220	4	234
	%	0%	0%	4%	91%	2%	97%
Vyras	N	0	0	0	8	0	8
	%	0%	0%	0%	3%	0%	3%
Iš viso:	N	0	0	10	228	4	242
	%	0%	0%	4%	94%	2%	100%

Iš pateiktų duomenų matome jog didžioji dalis 97% į anketos klausimus atskiusių respondentų yra moterys. Vyrų sudaro tik 3%. Daugumos respondentų net 94% išsilavinimas yra aukštasis universitetinis. Aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą turi tik 4% respondentų. 2% respondentų pasirinko atsakymą kita. Prie atsakymo kita, trys respondentai pažymėjo jog turi magistro laipsnį, vienas teigė jog jo išsilavinimas yra aukštesnysis.

2.2.2. Profesinio informavimo taškų veiklos kryptių analizė

Siekiant išsiaiškinti PIT dirbančių profesijos patarėjų nuomonę apie amžių nuo kurio reikalingas profesinis informavimas ir konsultavimas. Respondentų buvo klausiama nuo kokio amžiaus tikslinga pradėti mokinių informavimą ir konsultavimą. Duomenys nuo kokio amžiaus reikalinga pradėti profesinį informavimą ir konsultavimą (žr. 2 pav.)

2 pav. Respondentų nuomonė nuo kokio amžiaus tikslinga pradėti profesinį informavimą ir konsultavimą (N=242)

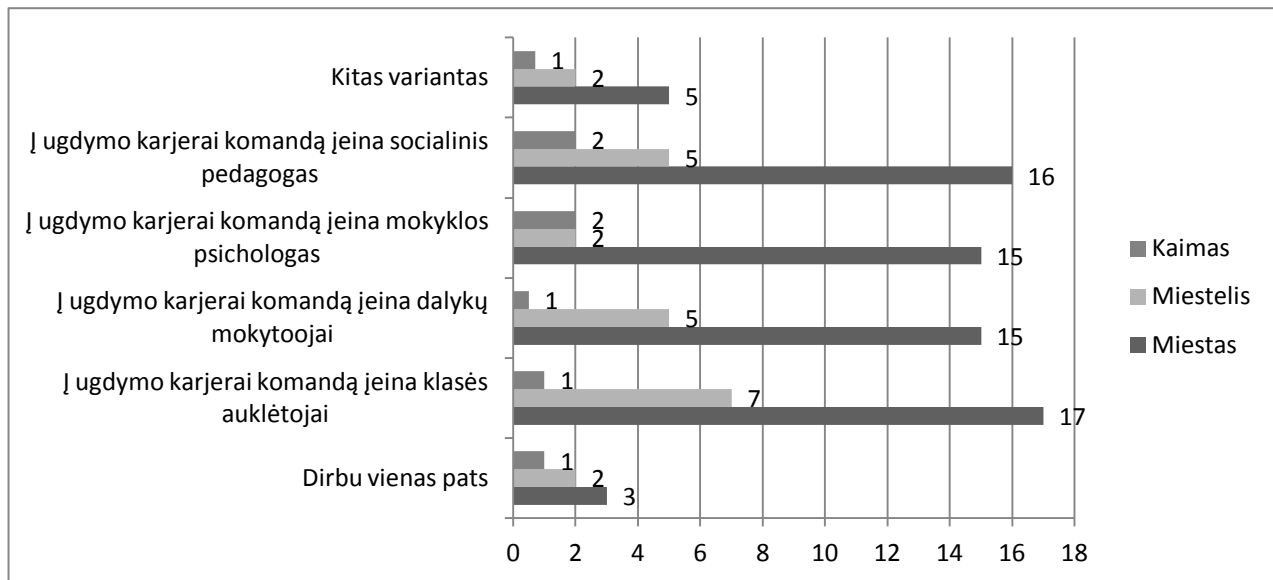
Iš pateiktos diagramos matome jog 15% respondentų mano jog profesinį informavimą ir konsultavimą tikslinga pradėti ikimokykliniame amžiuje. Didžioji dalis respondentų pasirinkusių atsakymą ikimokykliniame amžiuje yra iš miesto 12%, miestelio gyventojai sudaro 2% ir kaimo 1% atsakiusiųjų. Daugiausiai net 50% respondentų mano jog profesinį informavimą ir konsultavimą

tikslinga pradėti pradinėse klasėse. Variantą pradinėse klasėse pasirinko daugiausiai respondentai iš miesto 41%. Kiek mažiau respondentų 26 % mano jog profesinį informavimą ir konsultavimą tikslinga pradėti nuo 14 metų. Šį variantą pasirinko 12% miestelyje gyvenančių respondentų. Nedaug respondentų 5 proc. Mano jog profesinį informavimą ir konsultavimą tikslinga pradėti nuo 16 metų. Variantu baigiamojoje klasėje nepasirinko nei vienas respondentas. Iš ko galime daryti išvadą jog respondentai mano jog profesinį informavimą ir konsultavimą reikia pradėti anksčiau. Kitą variantą pasirinko 3 proc. respondentų. Prie šio varianto respondentai įrašė tokius teiginius: 4 respondentai teigia jog *profesinį informavimą ir konsultavimą reikėtų pradėti nuo 5 klasės*. Ir 2 respondentai išreiškė nuomonę jog *profesinį informavimą reikėtų pradėti ikimokykliniame amžiuje, o profesinį konsultavimą nuo 14 metų*. 0,4 proc. T. y vienas respondentas neatsakė į šį klausimą.

Profesinio informavimo standarte 2007, išskirtas nuoseklumo ir sistemingumo principas, kuriuo remiantis profesinis informavimo procesas turi būti nuoseklus, nuolatinis, suteikiantis mokiniams galimybę atvirai ir nuolat domėtis tolesnėmis studijomis ar profesine veikla.

Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti jog daugiausiai atsakiusių respondentų yra iš miesto. Respondentų nuomone racionaliame profesijos pasirinkimo sprendimui priimti reikia profesinį orientavimą pradėti kuo anksčiau. Profesinis orientavimas turi būti vykdomas nuosekliai, kryptingai siekiant suteikti kuo efektyvesnę pagalbą mokiniams priimti profesinį sprendimą. Daugiausiai respondentų mano jog profesinį informavimą tikslingą pradėti nuo pradinių klasių.

Asmenys atsakingi už ugdymą karjerai bendrojo lavinimo mokykloje. Siekiant sužinoti ar mokykloje yra sudaryta ugdymo karjerai grupė ar profesijos patarėjas dirba vienas buvo domėtasi kas mokykloje atsakingas už mokinių ugdymą karjerai. Asmenys atsakingi už ugdymą karjerai bendrojo lavinimo mokykloje (žr. 3 pav.)

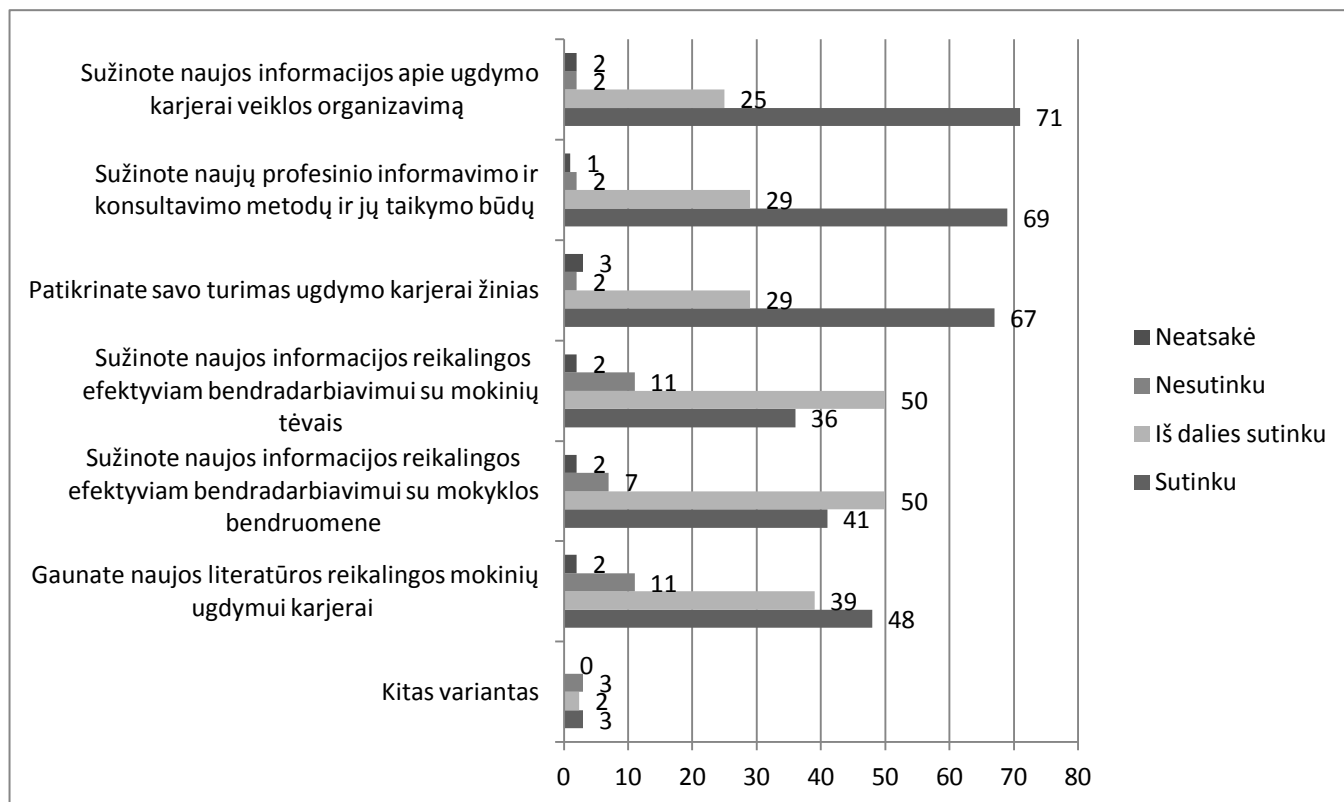

3pav. Asmenys atsakingi už ugdymą karjerai bendrojo lavinimo mokykloje (N=242)

Iš pateiktų duomenų matome jog 6% respondentų pažymėjo jog dirba vieni patys ir ugdymo karjerai grupės mokykloje sudarytos nėra. 25 % respondentų pažymėjo jog į ugdymo karjerai komandą įeina klasės auklėtojai. Iš jų 17% sudaro miesto gyventojai, 7% miestelio ir tik 1 % kaime gyvenančių respondentų. 21% respondentų mini jog į ugdymo karjerai komandą įeina dalykų mokytojai. Iš jų 15% miesto gyventojai, 5% miestelio ir 0,5% kaimo gyventojai. Kiek mažiau respondentų 19% pažymėjo jog į ugdymo karjerai komandą įeina mokyklos psichologas. 24% respondentų pažymėjo jog į ugdymo karjerai komandą įeina socialinis pedagogas. Ir nedidelis kiekis 8 % respondentų pasirinko variantą kita ir įrašė tokius teiginius: 10 respondentų įrašė jog yra *sudaryta ugdymo karjerai komanda*, tačiau neišvardino kas į ją sudaro. 4 respondantai teigė jog į ugdymo karjerai grupę įeina *visi išvardinti variantai*: t.y klasės auklėtojai, dalykų mokytojai, mokyklos psichologas, socialinis pedagogas. Kiti po keletą kartų minimi variantai tai jog į ugdymo karjerai komandą *įeina pavaduotoja, mokyklos administracijos atstovas, mokinių tarybos narys, logopedas, bibliotekininkė*, mokykloje dirba komanda: *vienas iš vadovų, pagalbos mokiniui specialistai, klasių vadovai*. Taip pat minima jog *dirba dviese*. T.y mokykloje yra du ugdymo karjerai specialistai. Dar vienas teiginys jog dirba ir *karjeros planavimo būrelio vadovė*.

Iš pateiktų rezultatų matyti jog dažniausiai mokyklose yra sudaryta ugdymo karjerai grupė, kurią sudaro karjeros specialistai, dalykų mokytojai, auklėtojai, socialinis pedagogas, psichologas. Kai kuriais atvejais ir kiti mokyklos bendruomenės nariai.

Ugdymo karjerai seminarų ir kursų nauda profesijos patarėjams. Anketoje domėtasi, kokią naudą profesijos patarėjams dirbantiems profesinio informavimo taškuose teikia įvairūs ugdymo karjerai seminarai ir kursai. Ugdymo karjerai seminarų ir kursų nauda profesijos patarėjams (žr. 4 pav.)

4 pav. Ugdymo karjerai seminarų ir kursų nauda profesijos patarėjams (N = 242)

Iš pateiktų duomenų matome jog daugiausiai respondentų sutiko ugdymo karjerai seminarų ir kursų metu sužinąs naujos informacijos apie ugdymo karjerai veiklos organizavimą 71%. Didelė dalis 69% atsakiusių sutiko jog sužino naujų profesinio informavimo ir konsultavimo metodų ir formų, jų taikymo būdų. Net 67% respondentų sutiko jog seminarų ir kursų metu patikrina savo turimas ugdymo karjeros žinias.

Nemaža dalis respondentų 50% iš dalies sutiko jog sužino naujos informacijos reikalingos efektyviam bendradarbiavimui su mokinių tėvais. 50% iš dalies sutiko jog sužino naujos informacijos reikalingos efektyviam bendradarbiavimui su mokyklos bendruomene.

Variantą kitas pažymėjo jog sutinka 3% iš dalies sutinkantys pažymėjo 2% ir 3% nesutiko. Prie varianto kita respondentai įrašė tokius teiginius: *skaidrės, dokumentų pavyzdžiai, lektorių bendravimas el. erdvėje po seminarų; Labai svarbi informacija iš darbo biržų, iš darbdavių apie darbo rinką; Iš seminarų naudos mažai, kadangi vien sausa teorija ir žaidimai, kuriuos kiekvienas gali rasti internete; Gaunu gerosios patirties sklaidos, kuo galiu pasinaudoti dirbdama savo mokykloje.; Prastas administravimas ir informacijos pateikimas bei prieinamumas; Pasidalijame patirtimi, kurią galima pritaikyti sau.*

Apibendrinant galima teigti jog profesijos patarėjai gauna nemažai naudingos informacijos iš įvairių ugdymo karjerai seminarų ir kursų. Nors yra skeptiškai vertinančių seminarų ir kursų naudą. Dauguma respondentų sutiko jog gauna svarbios informacijos, kuri yra naudinga praktikoje.

Informavimo ir konsultavimo problemos su kuriomis susiduria profesijos patarėjai.

Anketoje respondentams buvo užduotas atviras klausimas su kokiomis profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis susiduria mokykloje. Atsakymų rezultatai pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė

Informavimo ir konsultavimo problemos su kuriomis susiduria profesijos patarėjai		
Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Abejingumas karjeros projektavimui	Mokinių abejingumas, demotyvacija	„Didesnė dalis moksleivių abejingi ir apie konkrečias studijas pradeda domėtis per vėlai“.
		„Moksleivių požiūriu: aš nieko nenoriu, man nieko nereikia.“
	Mokyklos bendruomenės abejingumas	„Susiduriu su pedagogų ir kitų specialistų abejingumu, nenoru padėti.“
		„Vadovo palaikymo stoka, administracijos abejingumas.“
		„Mokytojai nenori įsitraukti į profesinio informavimo ir konsultavimo darbą.“
	Tėvų abejingumas	Nepakankama dalies tėvų įtaka ir domėjimasis savo vaiko tolimesnių studijų pasirinkimu.“
		„Sunkiai įsitraukia mokinių tėvai, nenori bendrauti.“

Laiko trūkumas	Neskiriama laiko ugdymo karjerai veikloms	„Didelė problema mokinių laiko trūkumas, krūviai dideli ir jie neturi laiko ateiti.“
		„Neskirtos valandos ugdymo plane , todėl reikia nuolat prašyti mokytojų, kad aukotų savo dalyko valandas įvairioms ugdymo karjerai veikloms, nes po pamokų visą laiką renginiai vykti negali dėl mokinių pavežėjimo.“
Materialinės problemos	Darbo priemonių trūkumas	„ Trūksta darbo priemonių (1 vadovėlis visai mokyklai, 1 metodinės literatūros rinkinys visiems mokytojams)“;
	Finansavimo trūkumas	„Finansinių išteklių stygius neleidžia įvairiapusiškai organizuoti veiklą.“
		„Silpna materialinė bazė, kopijavimo ribojimas.“
Patalpų trūkumas	„Nėra tinkamos aplinkos, (kabineto).“	

Dažniausiai pasitaikęs atsakymas į šį klausimą: „Didesnė dalis moksleivių abejingi ir apie konkrečias studijas pradeda domėtis per vėlai“ (žr. 3 lentelė). Taip pat mokyklos bendruomenės abejingumas „Susiduriu su pedagogų ir kitų specialistų abejingumu, nenoru padėti“ (žr. 3 lentelė). Dažnas atsakymas: „Didelė problema mokinių laiko trūkumas, krūviai dideli ir jie neturi laiko ateiti“; „Neskirtos valandos ugdymo plane , todėl reikia nuolat prašyti mokytojų, kad aukotų savo dalyko valandas įvairioms ugdymo karjerai veikloms, nes po pamokų visą laiką renginiai vykti negali dėl mokinių pavežėjimo“ (žr. 3 lentelė). Dar viena minima problema „Nepakankama dalies tėvų įtaka ir domėjimasis savo vaiko tolimesnių studijų pasirinkimu“. Pakankamai dažnas atsakymas „Finansinių išteklių stygius neleidžia įvairiapusiškai organizuoti veiklą“ (žr. 3 lentelė) . Dar vienas atsakymas „ Trūksta darbo priemonių (3 vadovėlis visai mokyklai, 1 metodinės literatūros rinkinys visiems mokytojams)“; Trūksta literatūros pačioje mokykloje, tai kas yra internetinėje erdvėje tuo ir

naudojames“ (žr. 3 lentelė). Respondentai išskyrė problemą jog „Nėra tinkamos aplinkos (kabineto)“ (žr. 3 lentelė).

Apibendrinat galima teigti jog profesijos patarėjai susiduria su daug ir įvairių problemų. Dažniausiai pasitaikančios mokinių motyvacijos stokos, mokyklos bendradarbiavimo ir supratimo trūkumas, laiko trūkumas.

Problemomis su kuriomis susiduria moksleiviai priimdami profesinio pasirinkimo sprendimą.

Respondentams buvo užduotas atviras klausimas su kokiomis problemomis darant profesinį pasirinkimą susiduria mokiniai.

4 lentelė

Problemomis su kuriomis susiduria moksleiviai priimdami profesinio pasirinkimo sprendimą

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Moksleivių negebėjimas priimti racionalų profesijos pasirinkimo sprendimą	Nepažįsta savęs	„Moksleiviai sunkiai susieja savo asmenines charakteristikas su profesiniu pasirinkimu“.
		„Per mažai atsižvelgia į savo būdo bruožus bei gebėjimus“
	Nesugebėjimas apsispręsti	„Moksleiviams sunku priimti sprendimą dėl didelio skaičiaus studijų programų“
		„Dažniausiai sunku pasirinkti iš kelių specialybių“.
		„Susiduria su abėjonėmis, nežinojimu ko ištikrųjų nori, baime suklysti priimant svarbius sprendimus“
	Moksleiviai pervertina savo gebėjimus	„Dažnai mokiniai mano, kad jie jau viską žino ir nenori domėtis, ieškoti informacijos, atlikti testus“
Mokymosi rezultatai riboja laisvę rinktis	„Mokymosi rezultatai lemia pasirinkimo laisvę“.	
	„Egzaminų rezultatai įtakoja mokinių pasirinkimą“	

	Informacijos trūkumas	„<...> stinga informacijos apie paklausias specialybes, konkrečios informacijos apie reikalingiausių profesijų pasiūlą - laisvų darbo vietų skaičių”.
	Švietimo sistemos nestabilumas	„Nestabili stojimo į aukštąsias mokyklas tvarka”
Materialinės problemos	Finansinės galimybės	„Nelengva finansinė padėtis, baimė imti studijų paskolą“.
Profesinį pasirinkimą įtakojantys asmenys	Tėvų įtaka	„Didelė tėvų noro, lūkesčių, šeimos tradicijų įtaka“.
	Draugų įtaka	„Nežino savo lūkesčių, bando daugiausiai kopijuoti draugų pasirinkimą<...>.”

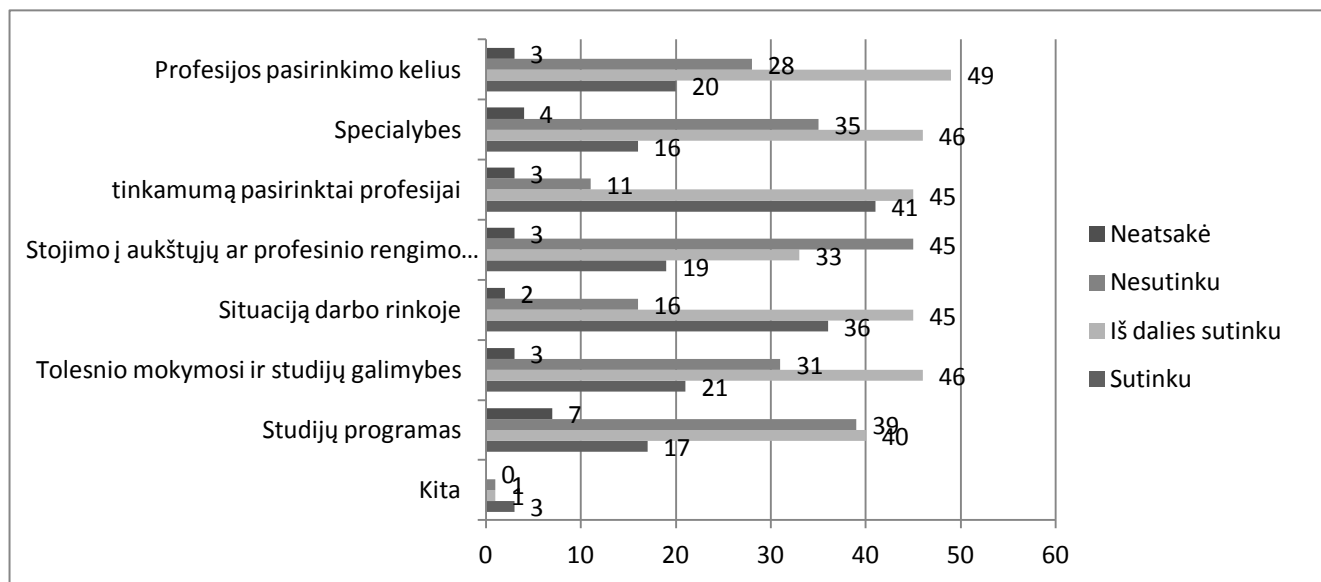
Dažniausiai pasitaikantis atsakymas: „Mokiniai sunkiai susieja savo asmenines charakteristikas su profesiniu pasirinkimu. Mokiniam sunku priimti sprendimą dėl didelio skaičiaus studijų programų“ (žr. 4 lentelė). Dar vienas dažnai pasitaikantis atsakymas: „Susiduria su abėjonėmis, nežinojimu ko ištikrųjų nori, baimė suklysti priimant svarbius sprendimus“ (žr. 4 lentelė). Kaip dar vieną problemą su kuria susiduria moksleiviai priimdami profesinį sprendimą respondentai įvardijo: „Mokymosi rezultatai lemia pasirinkimo laisvę“ (žr. 4 lentelė).. Taip pat pakankamai dažnai pasikartojasntis atsakymas: „Nelengva finansinė padėtis, baimė imti studijų paskolą“ (žr. 4 lentelė). Kaip svarbią problemą respondentai išskyrė: „Didelė tėvų noro, lūkesčių, šeimos tradicijų įtaka“ (žr. 4 lentelė). Tarp respondentų atsakymų minima ir draugų įtaka: „Nežino savo lūkesčių, bando daugiausiai kopijuoti draugų pasirinkimą<...>.” Dar viena išskiriama problema „Niekai nesibaigianti švietimo sistemos reforma, neaiški studijų finansavimo sistemos ateitis” (žr. 4 lentelė). Manoma jog moksleiviams trūksta informacijos: „<...> stinga informacijos apie paklausias specialybes, konkrečios informacijos apie reikalingiausių profesijų pasiūlą - laisvų darbo vietų skaičių” (žr. 4 lentelė). Dar viena problema su kuria susiduria moksleiviai priimdami profesinį sprendimą: „Dažnai mokiniai mano, kad jie jau viską žino ir nenori domėtis, ieškoti informacijos, atlikti testus” (žr. 4 lentelė).

Apibendrinat galima teigti jog moksleiviai susiduria su daug ir įvairių problemų priklausomai nuo individualios situacijos. Dažniausiai moksleiviai nepakankamai pažįsta save, žino savo asmenines

savybes todėl susiduria su pasirinkimo problema. Taip pat didelę įtaką daro draugai, tėvai, profesijos populiarumas, finansinės galimybės.

Informacijos trūkumas mokiniams priimant profesinį sprendimą. Domėtasi kokios informacijos trūksta mokiniams renkantis profesiją. Respondentų atsakymai apie informacijos trūkumą mokiniams priimant profesinį sprendimą (žr. 5 pav.).

5 pav. Informacijos trūkumas mokiniams priimant profesinį sprendimą (N=242)

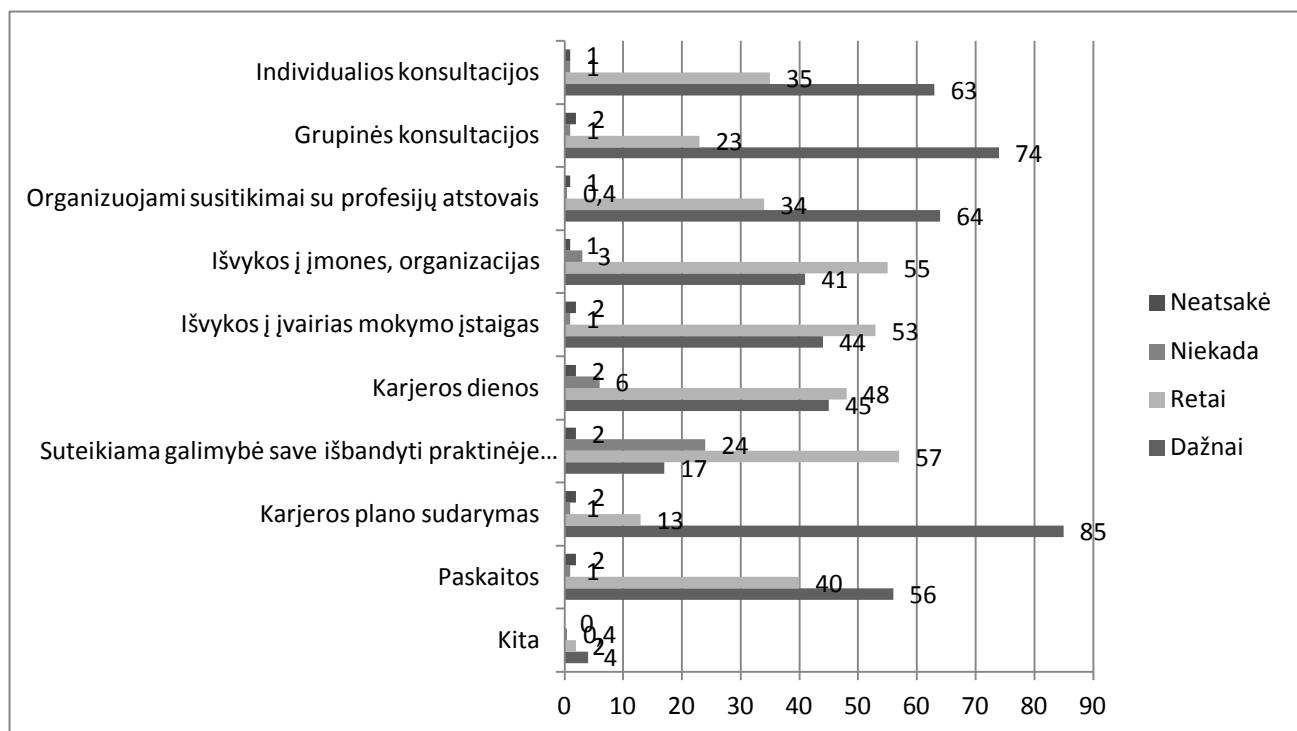
Profesijos patarėjų nuomone moksleiviams dažniausiai trūksta informacijos apie tinkamumą pasirinktai profesijai su šiuo teiginiu sutiko 41% ir iš dalies sutiko 45% respondentų. Taip pat pakankamai dažnai moksleiviams trūksta informacijos apie situaciją darbo rinkoje. Su šiuo teiginiu sutiko 36%, iš dalies sutiko 45%. Kiti teiginiai sulaukė mažiau respondentų pritarimo todėl galima teigti jog moksleiviai rečiau domisi ir turi daugiau informacijos apie likusius teiginius t. y . Studijų programas; Specialybes ir kt.

Atsakymą kita pasirinko 5 % respondentų. Ties šiuo variantu respondentai įrašė tokius teiginius: 3 respondentai teigia jog *informacijos nestinga, trūksta noro ją rasti*. Kiti po vieną kartą paminėti teiginiai: *Informacijos apie galimybes, pasirinkus norimą profesiją; Informacijos trūksta tėvams arba jie nėra tinkamai informuoti apie dabartinę situaciją darbo rinkoje ir gyvena savo neišsipildžiusiomis svajonėmis, kurias bando realizuoti savo vaikuose; Trūksta informacijos, kokie jo*

pomėgiai ar silpnosios/silpnosios pusės gali jam padėti ar sutrukdyti pasiekti užsibrėžto tikslo; Kaip planuoti savo tikslus, siekiamybes laike ir į ateitį; Apie ateityje paklausių profesijų tendencijas.

Tyrimo duomenimis moksleiviams trūksta įvairios informacijos priimant profesinį sprendimą, ypač apie tinkamumą pasirinktai profesijai. Apibendrinant galima teigti jog profesinis pasirinkimas yra labai svarbus, kadangi moksleiviams trūksta informacijos racionaliam profesijos pasirinkimui reikalinga profesinio orientavimo pagalba

Profesinio informavimo ir konsultavimo formos ir metodai taikomi teikiant mokiniams ugdymo karjerai paslaugas. Siekiant atskleisti profesijos patarėjų veiklos ypatybes buvo domėtasi kokias profesinio informavimo ir konsultavimo formas yra naudojamos teikiant mokiniams ugdymo karjerai paslaugas. Profesinio informavimo ir konsultavimo formos ir metodai taikomi teikiant mokiniams ugdymo karjerai paslaugas (žr. 6 pav).

6 pav. Profesinio informavimo ir konsultavimo formos ir metodai taikomi teikiant mokiniams ugdymo karjerai paslaugas (N=242)

Prie teiginio karjeros plano sudarymas net 85% respondentų pažymėjo jog šią veiklą atlieka dažnai. Dažnai atliekamos grupinės konsultacijos 74%, individualios konsultacijos 63%,

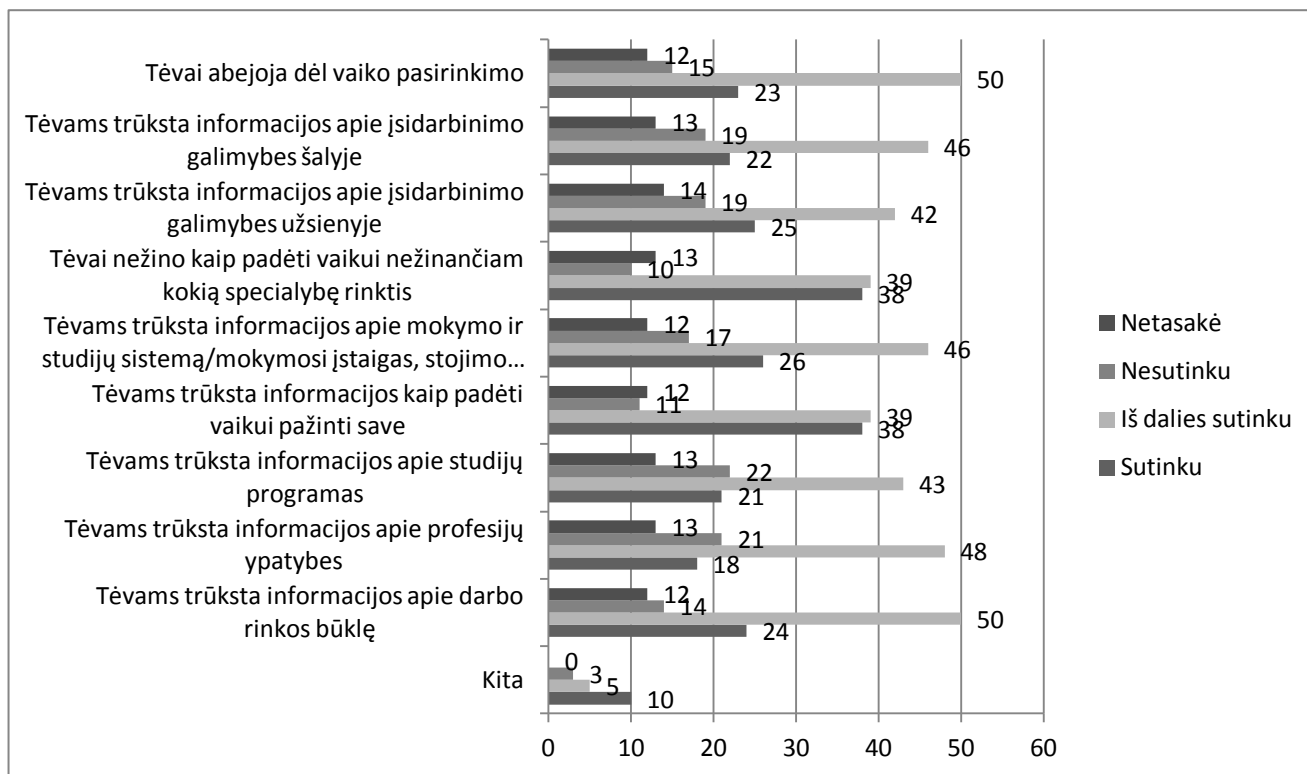
organizuojami susitikimai su profesijos atstovais 64% respondentų pasirinko atsakymą dažnai. Kiek rečiau vykdomos išvykos į įmones, organizacijas; Išvykos į įvairias mokymo įstaigas; Karjeros dienos; Suteikiama galimybė save išbandyti praktinėje veikloje.

Variantą kita pasirinko 7 % respondentų. Ties šiuo variantu respondentai įrašė tokius teiginius: *Projektinė veikla leidžianti pasitikrinti savo įgūdžius („Įkalinti mokykloje“, „Aš tai galiu“ Jaunasis Talentas); Kviečiame lektorius, koučingo specialistus, dalyvaujam projektuose; Ugdymo karjerai integravimas technologijų, etikos ir kt. pamokose. Anketų pagalba mokiniai, mokytojai, administracija sužino visų mokymosi stilių rezultatus, pagal tai nustatomi individualūs mokinių mokymo(-si) metodai; Testų atlikimas, asmenybės pažinimo užduotys ir kt; Šešėliavimas, veiklinimas; dalyvaujame rajono, apskrities renginiuose; Klases valandėles; Parodos, ekskursijos, atvirų durų dienos; Susitikimai su LAMABPo specialistais, aukštųjų mokyklų atstovais, buvusiais mokiniais, dalyvavimai projektinėse veiklose; Specialybių mugės, LITEXPO parodų lankymas, apklausos, testai.*

Kaip minima, Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodikoje, 2008: viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą tai, konsultuojamojo poreikių supratimas. Profesijos patarėjas yra atsakingas už optimalių profesinės karjeros planavimo sąlygų sudarymą konsultuojamajam.

Apibendrinant galima teigti jog profesijos patarėjai dirbantys bendrojo lavinimo mokyklose turi gebėti suprasti konsultuojamojo poreikius ir pritaikyti atitinkamus profesinio informavimo ir konsultavimo metodus ir formas. Remiantis tyrimo rezultatais dažniausiai bendrojo lavinimo mokyklose, teikiant ugdymo karjerai paslaugas mokiniams yra teikiams individualios, grupinės konsultacijos, karjeros plano sudarymas.

Klausimai su kuriais kreipiasi mokinių tėvai į profesijos patarėjus. Siekiant sužinoti ar profesinio informavimo taškuose teikiamos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos mokinių tėvams, kas mokinių tėvams yra aktualu anketoje buvo domėtasi kokiais klausimais į profesijos patarėjus kreipiasi mokinių tėvai. Klausimai su kuriais kreipiasi mokinių tėvai į profesijos patarėjus (žr. 7 pav).

7 pav. Klausimai su kuriais kreipiasi mokinių tėvai į profesijos patarėjus (N=242)

Iš pateiktų duomenų galima teigti jog tėvams trūksta informacijos apie mokymo ir studijų sistemą/mokymosi įstaigas, stojimo sąlygas su šiuo teiginiu sutiko 26%, iš dalies sutiko 56% respondentų. Taip pat tėvams trūksta informacijos kaip padėti vaikui pažinti save su šiuo teiginiu sutiko 38%, iš dalies sutiko 39% atsakiusiųjų. Tėvai abejoja dėl vaiko pasirinkimo iš dalies sutiko 50% respondentų.

Teiginį kita pasirinko 18 % respondentų. Ties šiuo teiginiu respondentai įrašė tokius atsakymus: 24 respondentas teigė jog *tėvai nesikreipia*. Kiti po vieną kartą minėti teiginiai: *Tėvai labai nedrąsiai kreipiasi pagalbos; Tėvai negali skirti pakankamai laiko šitam dalykui; dažnai tėvai kreipiasi egzaminų 12 klasėje pasirinkimo klausimu; Tėvai tuo klausimu nėra pasirengę bendrauti, nes profesinėje „erdvėje“ nuolat vyksta dideli ir greiti pasikeitimai; Manychiau, tėvai tiesiog pakankamai nepasidomi šiandieninio jauno žmogaus galimybėmis; mokiniai dažnai patys sprendžia; visą informaciją tėvams suteikiame; Tėvai dažnai yra kategoriški ir iš anksto vadovaujasi savo nuostatomis dėl vaiko ateities; Tėvai labai retai kreipiasi.*

Kaip mini L. Ustinavičiūtė, A. Kotkienė 2011, tyrimų rezultatai atskleidžia jog profesiniai savivaizdžiai yra formuojami šeimoje. Tai gali būti pokalbiai apie profesijas, karjerą, planavimą.

Svarbu, kad tėvai domėtusi vaiko pasirinkimui, suteiktų jam pagalbą. Deja iš gautų tyrimo duomenų galima teigti jog dažniausiai tėvai nesikreipia į profesinio informavimo taškus, arba kreipiasi retai. Nėra pakankamo bendradarbiavimo tarp tėvų ir profesijos patarėjų.

Tėvų informavimas ugdymo karjerai klausimais. Anketoje užduotas atviras klausimas kaip profesijos patarėjai teikdami ugdymo karjerai paslaugas informuoja mokinių tėvus.

5 lentelė

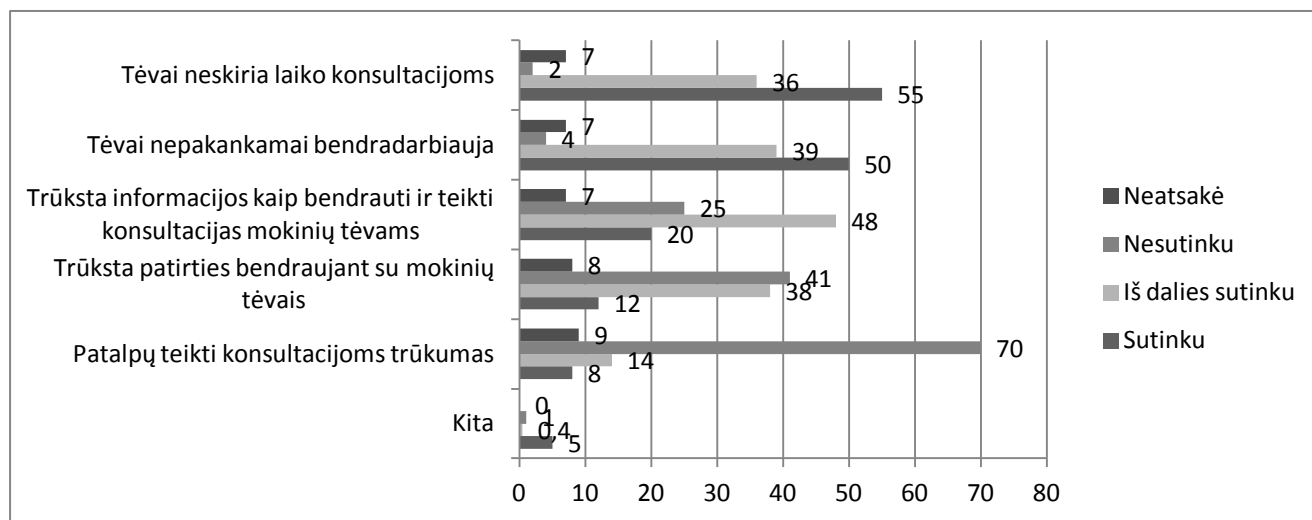
Tėvų informavimas ugdymo karjerai klausimais

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Ugdymo karjerai paslaugų teikimas informuojant mokinių tėvus	Nuotoliniu būdu	„Informacija, kad mokykloje vykdomas ugdymas karjerai pateikta mokyklos internetinėje svetainėje, informacija siunčiama elektroniniu dienynu ir el paštu, telefonu, yra parengti lankstinukai”
	Tiesiogiai	„Mokinių tėvams teikiamos individualios konsultacijos, seminarai, paskaitos, teikiama informacija susirinkimų metu”.
	Informavimas nevyksta	„Mokinių tėvų neinformuoju, jie patys nesikreipia“
		„Mokinių tėvai nesidomi, bet tikriausiai šią temą aptaria su savo vaikais“

Dažniausiai pasitaikęs atsakymas į šį klausimą: „<...> informacija, kad mokykloje vykdomas ugdymas karjerai pateikta mokyklos internetinėje svetainėje, informacija siunčiama elektroniniu dienynu ir el paštu, telefonu, yra parengti lankstinukai” (žr. 5 lentelė); Taip pat informavimas kitais būdais: „Mokinių tėvams teikiamos individualios konsultacijos, seminarai, paskaitos, teikiama informacija susirinkimų metu” (žr. 5 lentelė). Dar vienas pasitaikantis atsakymas „Mokinių tėvų neinformuoju, jie patys nesikreipia“ (žr. 5 lentelė).

Galima daryti išvadą, kad mokinių tėvai informuojami nuotoliniu ir tiesioginiu būdu pagal poreikius. Informavimas nevisada vyksta dėl tėvų abejingumo.

Sunkumai su kuriais susiduria profesijos patarėjai teikdami konsultacijas mokinių tėvams. Anketoje domėtasi su kokiais sunkumais profesijos patarėjai susiduria teikdami konsultacijas mokinių tėvams. Sunkumai su kuriais susiduria profesijos patarėjai teikdami konsultacijas mokinių tėvams (žr. 8 pav.)

8 pav. Sunkumai su kuriais susiduria profesijos patarėjai teikdami konsultacijas mokinių tėvams (N=424)

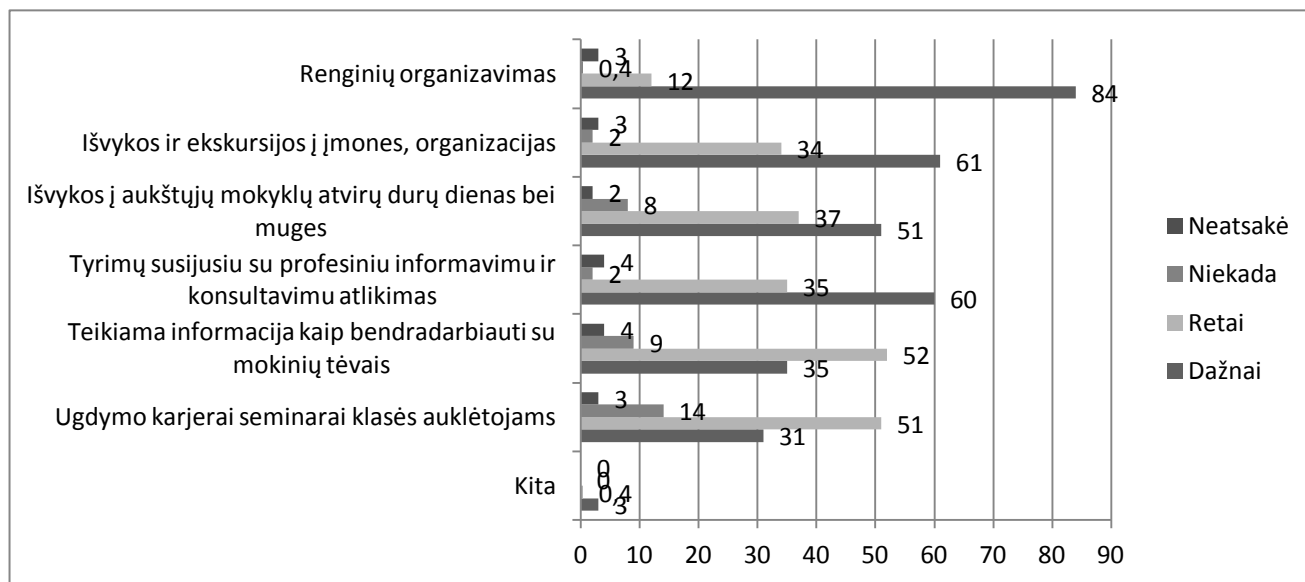
Iš pateiktų rezultatų matome jog tėvai neskiria laiko konsultacijoms su šiuo teiginiu sutiko 55% respondentų. Tėvai nepakankamai bendradarbiauja sutiko 50% atsakiusiųjų. Trūksta informacijos kaip bendrauti ir teikti efektyvias konsultacijas mokinių tėvams sutiko 20%, iš dalies sutiko 48% respondentų.

6,1% respondentų pasirinko variantą kita. Ties šiuo teiginiu parašė tokius atsakymus: 7 respondentai parašė jog *tėvai nesikreipia*. Kiti variantai teigia apie tėvų abėjingumą: *Abejingas tėvų požiūris į mokinių UK; Tėvai nėra motyvuoti ateiti ir domėtis vaiko ateitimi; Tėvai dažnai neranda tam laiko ir neskiria pakankamai dėmesio; Tėvų nenoras bendradarbiauti su mokyklos specialistai. Abejingumas ir atsakomybės už vaiko ateitį perkėlimas mokytojams; Tėvams trūksta pozityvaus požiūrio į tai, kad mokykloje vaikas gali būti informuotas, reiktų iš esmės keisti mąstyseną, kas brandaus amžiaus žmogui pakankamai sudėtinga; Tėvai neturi laiko arba galimybių, nes turi uždirbi šeimos išlaikymui.*

Iš tyrimo rezultatų galima teigti jog tėvai nerodo noro bendradarbiauti su profesijos patarėjais. Bendradarbiavimo išviso nėra arba jis menkas. Nemaža dalis atsakiusiųjų profesijos

patarėjų pripažino jog trūksta informacijos kaip bendrauti ir teikti efektyvias konsultacijas mokinių tėvams.

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su klasės auklėtojais. Anketoje buvo užduotas klausimas kaip profesijos patarėjai bendradarbiauja su klasės auklėtojais teikdami ugdymo karjerai paslaugas. (žr. 9 pav).

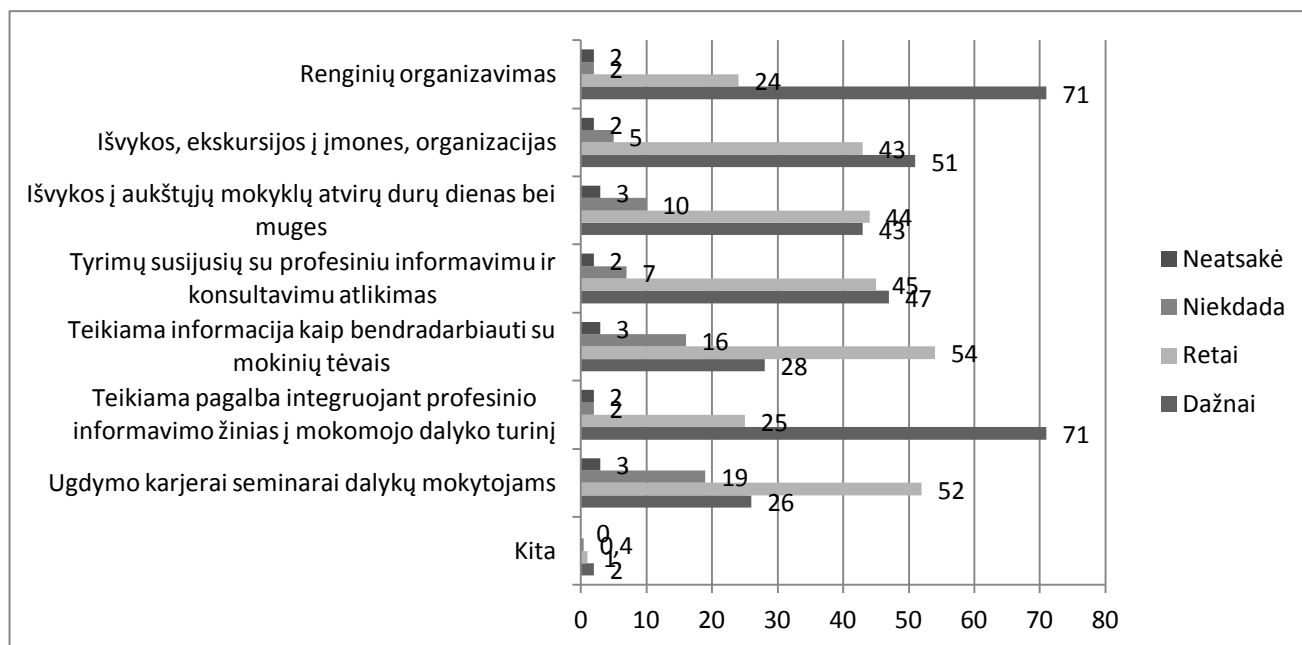
9 pav. Bendradarbiavimas su klasės auklėtojais (N =242)

Respondentų teigimu dažniausiai kartu su klasės auklėtojais yra organizuojami renginiai 84% respondentų pasirinko variantą dažnai. 61% atsakiusiųjų teigė jog dažnai yra organizuojamos išvykos ir ekskursijos į įmones, organizacijas. Pagal respondentų atsakymus tyrimų susijusių su profesiniu informavimu ir konsultavimu atlikimas taip pat atliekamas dažnai 60%. Retai arba niekada organizuojami ugdymo karjerai seminarai klasės auklėtojams. Ties šiuo teiginiu retai pažymėjo 52%, niekada 14% respondentų. Variantą kita pasirinko dažnai 3% ir retai 0,4% respondentų. Ties šiuo teiginiu respondantai pateikė tokius atsakymus: 2 respondentai teigė jog eina į klasės valandėles. *Einu į klasės valandėles ir stengiamės su vaikais pažinti save, domėtis patinkama specialybe, intelekto tipo nusistatymas, karjeros plano rengimas.* Kiti po vieną kartą minėti teiginiai: *Ugdymo karjerai planų sudarymas, tarpinės analizės atlikimas, veiklų integravimas į klasės auklėtojų valandėles; Profesinio orientavimo klausimais grupės vadovai su mokiniais vyksta į bendrojo lavinimo mokyklas (pokalbiai, susitikimai, mugės ir t. t.); Klasės auklėtojai, dažnai perleidžia karjeros konsultacijos informacijos*

teikimą tik karjeros patarėjams; Pateikiu aktualių temų sąrašą ir reikalingą medžiagą pagal mokinių amžiaus grupes; Gerosios patirties pasidalinimas

Apibendrinant galima teigti jog bendradarbiavimas tarp PIT darbuotojų ir klasės auklėtojų vyksta. Kartu vykdomos įvairios veiklos, klasės auklėtojai įsitraukia į ugdymą karjerai. Dažniausiai kartu organizuojami renginiai, išvykos į įmones, organizacijas, tyrimu susijusių su profesiniu informavimu ir konsultavimu atlikimas.

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su dalykų mokytojais. Siekiant išsiaiškinti kaip vyksta bendradarbiavimas su dalykų mokytojais respondentų buvo klausama kaip jie bendradarbiauja su dalykų mokytojais ugdydami mokinius karjerai. Rezultatai pateikti (žr. 10 pav).

10 pav. Bendradarbiavimas su dalykų mokytojais (N=242)

Respondentų teigimu dažniausiai su dalykų mokytojais yra organizuojami renginiai. Su šiuo teiginiu sutiko 71% atsakiusiųjų. Teikiama pagalbą integruojant profesinio informavimo žinias į mokomojo dalyko turinį variantą dažnai pasirinko 71%. Dažnai 51% respondentų kartu su dalykų mokytojais organizuoja išvykas, ekskursijas į įmones organizcijas.

Kita variantą pasirinko dažnai 2%, retai 0,8%, niekada 0,4% respondentų. Jie įrašė tokius teiginius: *Pokalbiai; Iš esmės ugdymo karjerai seminarų nėra, arba labai mažai; Pranešimai*

klasių vadovų metodinėje grupėje; iš anksto yra patariamasis planas ir nusistatomi lūkesčiai, bei tikėtini rezultatai; konsultuojame, suteikiame reikiamos informacijos, vedame integruotas pamokas.

Galima teigti jog vyksta bendradarbiavimas su dalykų mokytojais. Dalykų mokytojai įsitraukia į ugdymo karjerai veiklą. Dažniausiai su dalykų mokytojais organizuojami ugdymo karjerai renginiai bei išvykos, ekskursijos į įmones, organizacijas.

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su mokyklos psichologu. Sužinojus apie bendradarbiavimą su dalykų mokytojais buvo pateiktas atviras klausimas kaip vyksta bendradarbiavimas su mokyklos psichologu.

6 lentelė

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su mokyklos psichologu

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Profesijos patarėjų bendra ugdymo karjerai veikla su mokyklos psichologu	Bendra veikla	„Deriname pamokų planus, organizuojame bendrus renginius, veiklos planus, atliekame tyrimus, konsultuojames dėl testų, dažniausiai psichologas konsultuoja ir padeda moksleiviams pažinti save“.
	Darbas ugdymo karjerai komandoje	„Mokyklos psichologas priklauso Ugdymo karjerai grupei, todėl nuolat bendradarbiaujame, dalinames patirtimi, organizaciniais klausimais, skirstomes seminarų, klasės valandėlių temas“.
	Bendradarbiavimas nevyksta	„Mokyklos psichologas nenori dalyvauti ugdyme karjerai. „Mokyklos psichologas įsijungia labai nenoriai, todėl beveik nebendraujame“.

Dažniausiai pasitaikantis atsakymas: „Deriname pamokų planus, organizuojame bendrus renginius, veiklos planus, atliekame tyrimus, konsultuojames dėl testų, dažniausiai psichologas konsultuoja ir padeda moksleiviams pažinti save“ (žr. 6 lentelė). Pakankamai dažnas atsakymas: „Mokyklos psichologas priklauso ugdymo karjerai grupei todėl vykdome bendrą veiklą. Dalinames patirtimi, organizaciniais klausimais, skirstomes seminarų, klasės valandėlių temas“ (žr. 6

lentelė). Dar vienas atsakymas „*Mokyklos psichologas įsijungia labai nenoriai, todėl beveik nebendraujame*“ (žr. 6 lentelė). Iš atsakymų variantų galima spresti jog daugumoje mokyklų psichologo nėra „*Mokykla neturi psichologo*“.

Apibendrinant galima teigti, kad labai daug atsakymų buvo sulaukta jog mokykloje psichologo nėra, todėl ir bendradarbiavimo negali būti. Dažniausiai su psichologu atliekami tyrimai, testai, pagalba moksleiviui pažinti save. Dažnai mokyklos psichologas priklauso ugdymo karjerai grupei, todėl vyksta nuolatinis bendradarbiavimas, bendra veikla.

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu. Sužinojus kaip bendradarbiaujama su klasės auklėtojais, dalykų mokytojais ir mokyklos psichologu buvo užduotas atviras klausimas kaip vyksta bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu.

7 lentelė

Profesijos patarėjų bendradarbiavimas su socialiniu pedagogu

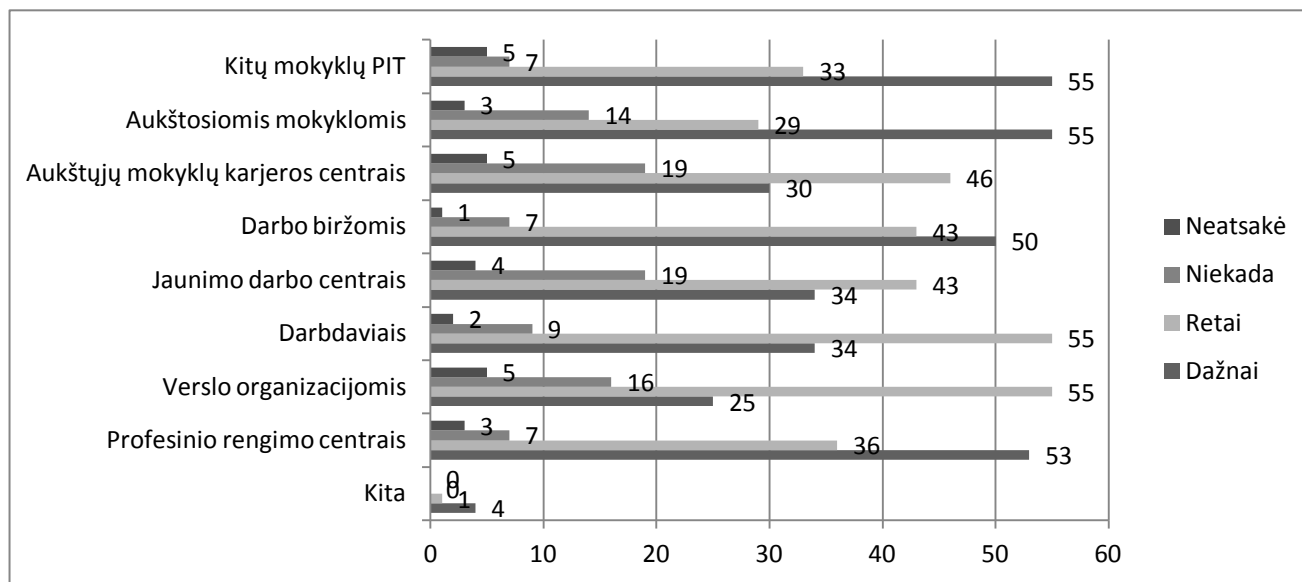
Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Profesijos patarėjų bendra ugdymo karjerai veikla su su socialiniu pedagogu	Bendra veikla	„ <i>Vykdomė kartu projektus, bendrus renginius, konsultacijas, susitikimus su įmonių specialistais, ekskursijas, profesinio veiklinimo užsiėmimus</i> “.
	Darbas ugdymo karjerai komandoje	„ <i>Dirbame Ugdymo karjerai grupėje, susirinkimų metu, individualių pokalbių metu, informuojame mokinius apie galimybes. Derinant su klasės vadovais, vedami užsiėmimai klasės valandėlese, teikiamos individualios konsultacijos, socialinis pedagogas pasidalina naujausia gauta informacija, ieško socialinių partnerių</i> “.
	Bendradarbiavimas nevyksta	„ <i>Nebendradarbiaujam, nes socialinis pedagogas neuėiima ugdymu karjerai mokykloje</i> “.

Dažnas atsakymas: „*Vykdomė kartu projektus, bendrus renginius, konsultacijas, susitikimus su įmonių specialistais, ekskursijas, profesinio veiklinimo užsiėmimus*“ (žr. 7 lentelė). Dažnas atsakymas jog socialinis pedagogas priklauso UK grupei: „*Dirbame ugdymo karjerai grupėje, susirinkimų metu,*

individualių pokalbių metu, informuojame mokinius apie galimybes. Derinant su klasės vadovais, vedami užsiėmimai klasės valandėse, teikiamos individualios konsultacijos, socialinis pedagogas pasidalina naujausia gauta informacija, ieško socialinių partnerių“ (žr. 7 lentelė). Taip pat anot respondentų ne visuose mokyklose yra bendradarbiaujama su socialiniu pedagogu „Nebendradarbiaujam, nes socialinis pedagogas neužsiima ugdymu karjerai mokykloje“ (žr. 7 lentelė). Nemažai atsakymų jog socialinio pedagogo nėra mokykloje.

Apibendrinat galima teigti jog ne visuose mokyklose yra socialinis pedagogas, jei ir yra ne visada prisideda prie ugdymo karjerai veiklos. Tačiau pakankamai dažnai socialinis pedagogas bendradarbiauja ir vykdo bendrą ugdymo karjerai veiklą su profesijos patarėjais. Dažnai socialinis pedagogas priklauso ugdymo karjeros grupei tai bendradarbiavimas vyksta dar intensyviau. Su socialiniu pedagogu vykdoma įvairi veikla, dažniausiai vykdomi projektai, susirinkimai, bendri renginiai, ekskursijos.

Bendradarbiavimas su profesinio orientavimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis. Išsiaiškinus apie bendradarbiavimą su mokyklos bendruomene domėtasi su kokiomis profesinio orientavimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis vyksta bendradarbiavimas. Gauti duomenys pateikti 11 pav.

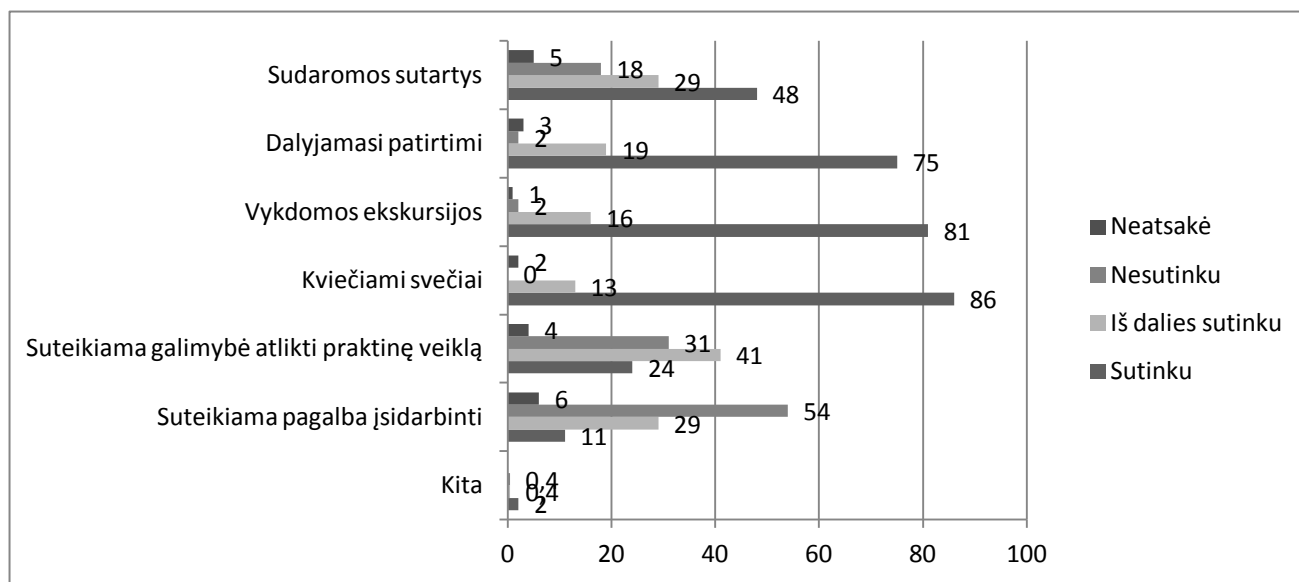
11 pav. Bendradarbiavimas su profesinio orientavimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis (N=242)

Dažniausiai 55% respondentų teigė jog bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis. Taip pat dažnai 55% su kitų mokyklų PIT, su profesinio rengimo centrais 53%. Kita

variantą pasirinko dažnai 4%; retai 1% respondentų. Prie šio teiginio respondentai įrašė tokius atsakymus: *Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru, projekto "Kam to reikia" iniciatyvine grupe, Kauno koordinatorių grupe.; Atvyksta atstovai iš aukštųjų mokyklų, profesinio mokymo įstaigų, darbo biržos, bankų. Mes taip pat su mokiniais lankomės išvardintose įstaigose; SU "Kalba.lt"; Savanoriškomis organizacijomis; Gimnazijomis; Kitomis meno ugdymo įstaigomis; Su visais kas tuo klausimu kompetentingas.*

Galima teigti jog profesinio informavimo taškai bendradarbiauja su įvairiomis įstaigomis dažniausiai su kitų mokyklų PIT ir su aukštosiomis mokyklomis.

Bendradarbiavimo su respondentų nurodytomis įstaigomis kryptys. Buvo domėtasi kaip vyksta bendradarbiavimas su respondentų nurodytomis įstaigomis. Gauti duomenys pateikti (12 pav.).

12 pav. Bendradarbiavimo su respondentų nurodytomis įstaigomis kryptys (N=242)

Respondentai nurodydami kaip bendradarbiauja su profesinio orientavimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis pažymėjo dažniausiai sutinkantys jog kviečia svečius 86%. Didelė dalis respondentų pažymėjo jog vykdo ekskursijas 81%. Taip pat dauguma respondentų sutiko 75% su teiginiu jog dalijasi patirtimi. Kitą variantą pažymėjo sutinkantys 2%, iš dalies sutinkantys 0,4% ir nesutinkantys 0,4% respondentų. Prie atsakymo kitą įrašė tokius teiginius: *Remiama finansiškai įvairūs renginiai,*

reklama sporto ir kitų švenčių metu; Organizuojami renginiai, įtraukiama į savanorystę; Dalijamasi metodine medžiaga, bendradarbiaujama ieškant socialinių partnerių; Įvairiai.

Bendradarbiavimas tarp PIT ir kitų profesinio informavimo įstaigų vyksta, dalyjamasi patirtimi, organizuojami bendri renginiai ir vykdoma kita su profesiniu orientavimu susijusi veikla.

IŠVADOS

- Išanalizavus mokslinę literatūrą bei profesinį orientavimą reglamentuojančius dokumentus, galima daryti išvadą jog racionaliam profesijos pasirinkimui didelės įtakos turi profesinio orientavimo efektyvumas. Todėl ugdymo karjerai srityje vyksta nuolatinė kaita. Siekiant gerinti ugdymo karjerai paslaugas mokyklose vykdomi projektai, orientuojamasi į profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų efektyvumo didinimą tobulinant veiklą, vykdant apmokymus profesinį orientavimą atliekantiems specialistams ir plečiant jų tinklą.
- Tyrime išryškėjo pagrindinės PIT veiklos kryptys: teikiama pagalba mokiniui priimti racionalų profesijos pasirinkimo sprendimą; bendradarbiavimas su pedagoginiu personalu ir tėvais; bendradarbiavimas su profesinį orientavimą teikiančiomis įstaigomis.
- Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti jog respondentai mano, kad profesinis orientavimas turi būti nuoseklus ir nenutrūkstamas, reikalinga profesinį informavimą pradėti kuo anksčiau. Dauguma respondentų teigia jog profesinį informavimą reikia pradėti dar pradinėse klasėse.
- Išanalizavus kas atsakingas už ugdymo karjerai veiklą mokyklose matome, kad bendrojo lavinimo mokyklose dažniausiai profesinio orientavimo paslaugoms teikti yra sudaryta ugdymo karjerai grupė. Į šią grupę dažniausiai be profesijos patarėjų įeina klasės auklėtojai, dalykų mokytojai, socialiniai pedagogai, psichologai. Tikėtina jog dirbant grupėje, bendradarbiaujant galima pasiekti efektyvesnių profesinio orientavimo rezultatų.
- Tyrimo duomenys atskleidė jog profesijos patarėjai kelia savo kompetenciją, lankosi ugdymo karjerai seminaruose ir kursuose taip plečia savo žinias apie profesinį informavimą ir konsultavimą, sužino naujos informacijos apie ugdymo karjerai organizavimą, naujų metodų, formų, jų taikymo būdų. Taip pat pasidalina patirtimi su kitais profesijos orientavimo paslaugas atliekančiais profesijos konsultantais.
- Nors ir tobulinama profesinio orientavimo veikla mokyklose profesijos patarėjai susiduria su daug ir įvairių problemų. Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti jog profesijos patarėjai dažniausiai susiduria su mokinių motyvacijos stoka, tėvų abejingumu, mokyklos bendruomenė nepakankamai prisideda prie ugdymo karjerai veiklos. Kaip viena svarbesnių problemų galima išskirti jog daugumoje mokyklų nėra skirtų valandų ugdymo plane, todėl

profesijos patarėjai turi prašyti mokytojų, kad pamokų metu leistu vykdyti ugdymo karjerai veiklas. Taip pat profesijos patarėjai susiduria su silpna materialine baze, kai trūksta lėšų išvykoms, ribojamas kopijavimas, darbo priemonių trūkumas, kt. Akivaizdu jog šios problemos apsunkina ugdymo karjeros veiklą ir turi įtakos jos efektyvumui.

➤ Remiantis tyrimo duomenimis galima teigti, jog mokiniai priimdami profesinį sprendimą susiduria su informacijos trūkumu. Dažniausiai trūksta informacijos apie tinkamumą pasirinktai profesijai, situaciją darbo rinkoje. Respondentai pažymėjo jog mokiniai dažniausiai nepažįsta savęs, todėl susiduria su negebėjimu apsispręsti kokią specialybę rinktis.

➤ Išanalizavus kokius ugdymo karjerai metodus ir formas naudoja profesijos patarėjai teikdami konsultacijas mokiniams galima teigti jog dažniausiai yra vykdomas karjeros plano sudarymas, konsultacijos tiek grupinės, tiek individualios, susitikimai su profesijų atstovais.

➤ Tyrimo rezultatai parodė jog mokinių tėvai kreipdamiesi į profesijos patarėjus dažniausiai domisi darbo rinkos būkle, abejodami vaiko pasirinkimu, tačiau ne visi mokinių tėvai kreipiasi į PIT, noriai bendradarbiauja. Nemaža dalis respondentų pažymėjo jog bendradarbiavimas su mokinių tėvais nevyksta dėl tėvų abejingumo.

➤ Remiantis tyrimo rezultatais galima daryti išvadą jog profesijos patarėjai bendradarbiauja su klasės auklėtojais, dalykų mokytojais, socialiniu pedagogu, psichologu. Mokyklos psichologas prisideda sprendžiant aktualią mokinių savęs pažinimo problemą. Konsultuoja mokinius, atlieka savęs pažinimo testus. Pažymėtina jog nemažai respondentų atsakė jog mokykloje nėra psichologo. Taip pat nevisuose mokyklose išvardinti darbuotojai vykdo ugdymo karjerai veiklą.

➤ Išanalizavus profesinio informavimo taškų bendradarbiavimą su profesinį orientavimą teikiančiomis įstaigomis galima teigti jog bendradarbiaujama su įvairiomis įstaigomis, dažniausiai kitų mokyklų PIT, darbo biržomis, aukštosiomis mokyklomis, profesinio rengimo centrais. Bendradarbiaujant su šiomis įstaigomis dažniausiai vykdomos ekskursijos, kviečiami svečiai, dalijamasi patirtimi.

➤ Tyrimo hipotezės išsikeltos darbo pradžioje pasitvirtino:

- Rezultatai atskleidė jog dalykų mokytojai prisideda prie ugdymo karjerai veiklą. Dažniausiai su dalykų mokytojais organizuojami renginiai, mokytojai integruoja profesinį informavimą į dalykų pamokas. Taip pat dažnai vykdomos išvykos, ekskursijos į įmones, organizacijas.

- Teikiant ugdymo karjerai paslaugas mokyklose menkai dirbama su mokinių tėvais. Tyrimo rezultatai atskleidė jog mokinių tėvai nenoriai įsitraukia į ugdymo karjerai veiklas, menkai bendradarbiauja.

REKOMENDACIJOS

Apibendrinant PIT veiklą rekomenduojama:

- Skirti valandų profesiniam orientavimui ugdymo plane. Tyrimo rezultatai atskleidė jog ugdymui karjerai nėra skiriama valandų bendrojo ugdymo plane. Konsultacijos mokiniams teikiamos po pamokų arba prašant dalykų mokytojų pamokų metu vykdyti ugdymo karjerai veiklas.
- Didinti ugdymo karjerai skirtų lėšų skaičių, ieškoti rėmėjų, kad profesijos patarėjai turėtų pakankamai ugdymui karjerai reikalingų darbo priemonių. Tyrimo rezultatai atskleidė jog profesijos patarėjai susiduria su darbo priemonių trūkumu. Taip pat trūksta lėšų išvykoms į įstaigas, organizacijas.
- Svarbu skatinti įtraukti į ugdymo karjerai veiklą mokinių tėvus. Organizuoti daugiau ugdymo karjerai veiklų, paskaitų, konsultacijų mokinių tėvams. Kadangi tėvų pagalba priimant profesinį sprendimą svarbi mokiniams.
- Skatinti mokinius įtraukiant į bendrą ugdymo karjerai veiklą, motyvuoti. Stengtis sudominti taikiant kuo įvairesnius metodus ir formas.
- Vykdyti daugiau veiklų padedančių mokiniams pažinti save, skatinti mokinius domėtis, padėti pažinti save. Kadangi tyrimo rezultatai atskleidė jog priimdami profesinį sprendimą mokiniai dažniausiai susiduria su savęs pažinimo problema. Nepažįsta savęs, todėl nesugeba apsispręsti kokią specialybę rinktis.
  - Skatinti mokyklos bendruomenę daugiau domėtis, įsitraukti į ugdymo karjerai veiklą. Integruojant ugdymo karjerai veiklą į dalykų pamokas, klasės valandėles ir pan. galimas kryptingas, nenutrūkstams profesinis orientavimas. Dirbant visai mokyklos bendruomenei ugdymo karjerai klausimais galima pasiekti efektyvių rezultatų.

LITERATŪRA

1. Adomienė R., Daukilas S., Kriščiūnas B., ir kt. (2004) *Profesinio ugdymo psichologija ir pedagogika*. Utena: Indra.
2. Augienė D. (2009). *Karjera: nuo profesijos pasirinkimo iki profesinės veiklos organizacijoje*. Šiauliai: ŠU.
3. Bartkienė Z., Paurienė L. (1989) *Padėkime mokiniams pasirinkti profesiją*. Kaunas: Šviesa
4. Čirikienė D. (2010) *IX – XII profesinis informavimas ir konsultavimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių jų tėvų bei karjers konsultantų požiūriu*. Šiauliai: ŠU
5. Dik B. J., Steger A., Gibson A., Peisner W. (2011) *Make Your Work Matter: Development and pilot evaluation of a purpose-centered career education intervention*. *New Directions for Youth Development*, 2011 doi: 10.1002/yd.428
6. D. R. Sawitri, P. A. Creed, M. J. Zimmer-Gembeck (2012) *The Adolescent – parent Career Congruence Scale*. *Development and Initial Validation/ in Psychology*.
7. Gudžinskienė V., Railienė A. (2012). *Bendrojo ugdymo aktualijos. Gyvenimo įgūdžių ugdymo ir ugdymo karjerai sąsaja: bendrojo lavinimo kontekstas*. *Acta paedagogica Vilnesia*. ISSN 1392-5016
8. Gumuliauskienė A., Augienė D., Bobrova L., Macenaitė R., Eitutytė D. (2002) *Karjera šiandien ir rytoj*.
9. Jovaiša L. (1981). *Asmenybė ir profesija*. Kaunas: Šviesa
10. Jovaiša L. (1999) *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora
11. Jovaiša L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla
12. Jovaiša L. (2003). *Hodegetika*. Vilnius: Agora
13. Jovaiša L. (2009). *Profesinio orientavimo ir konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora.
14. *Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika*, 2008. Įsakymas R1 – 29. [žiūrėta 2013 – 11 -25] prieiga per internetą: <http://uks.lmns.lt/images/Dokumentai/9%20Karjeros%20planavimo%20gebejimu%20ugdymo%20C%20metodika.pdf>

15. Kriaučiūnaitė I. (2012). *Profesinio informavimo taškų veikla gimnazijose: informacijos pateikimo analizė ir problemos*. Šiauliai. ŠU. [žiūrėta 2013 – 09 – 10] prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2012~D_20120913_092524-27398/DS.005.0.01.ETD
16. Laužackas R. (2005) *Profesinio rengimo metodologija*/ monografija. Kaunas: Vytauto didžiojo universiteto leidykla.
17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-739/A1-116, *Dėl profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašo patvirtinimo*.
18. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. lapkričio 19 d. įsakymas Nr. ISAK-1635/A1-180, *Dėl profesinio orientavimo strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano tvirtinimo*.
19. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. ISAK-362. *Dėl profesinio informavimo standarto patvirtinimo*.
20. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V – 1090/A1 – 314, *Dėl profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo*.
21. Lietuvos respublikos 2003 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. IX-1630, *Švietimo įsakymas*.
22. Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Nr. ISAK - 1270. *Dėl nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos* (Žin., 2005, Nr. 78-2823).
23. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2008) projektas. *Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas* Nr. ESF-2.4-065
24. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (2013). Ugdymo karjerai skyrius. *Profesinio informavimo taškai – PIT*. [žiūrėta 2013 – 09 – 05] prieiga per internetą: <http://uks.lmnc.lt/lt/pit-profesinio-informavimo-taskai/kas-yra-pit/>
25. *Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro teisės aktų metodinės rekomendacijos* (2009). Įsakymas Nr. R 1-227
26. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (2013). Ugdymo karjerai skyrius. *Profesinio informavimo taškų (PIT) akreditavimas*. [žiūrėta 2013 – 09 – 05] prieiga per internetą: <http://uks.lmnc.lt/lt/pit-profesinio-informavimo-taskai/pit-akreditavimas/>

27. Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras. 2008 m. birželio 13 d. *Profesinio informavimo taškų bendrieji nuostatai*. Įsakymas Nr. R1-239
28. Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro patvirtintas 2008 m. birželio 13 d. įsakymas Nr. R1-239. *Profesinio informavimo taškų akreditavimo tvarkos aprašas*.
29. Lietuvos respublikos švietimo ministro patvirtintas įsakymas (2013) *Ugdymo karjerai bendroji programa*.
30. Ustianvičiūtė L., Kotkienė A., Žemaitytė I (2011). *Veiksniai, susiję su sėkmingu karjeros planavimu ir profesiniu pasirinkimu paauglystėje*. [žiūrėta 2013 – 11 – 30] Prieiga per internetą:
http://www.euroguidance.lt/uploads/files/straipsniai/02_ustinaviciute_katkoniene_zemaitaityte.pdf
31. Mccrone T., Filmer – Sankey C., (2012) *A review of careers professionals' involvement with schools*. Slough: NFER.
32. Mekšriūnaitė J. (2012). *Profesinis informavimas bendrojo ugdymo mokykloje, kaip racionalaus profesinio pasirinkimo veiksnys*. Kaunas. VDU. [žiūrėta 2013 – 09 – 10] prieiga per internetą:
http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2012~D_20120531_090631-31735/DS.005.0.02.ETD
33. Mukis, mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė. *Apie projektą*. [žiūrėta: 2013 – 09 -25]. Prieiga per internetą: <http://www.mukis.lt/lt/apie-projekta.html>
34. Mukis, mokinių ugdymo karjerai informacinė svetainė. *Ugdymo karjerai bendroji programa*. [žiūrėta: 2013 – 09 -25]. Prieiga per internetą: <http://www.mukis.lt/lt/apie-projekta.html>
35. Navickienė L., Navickienė Ž. *Profesinio konsultavimo paslaugų efektyvumas. Problemos ir jų sprendimo būdai*. [žiūrėta 2013 – 09 – 15] Prieiga per internetą:
http://www.smk.lt/uploads/archyvas/mokslas/karjera/lijana_navickiene_zivile_navikiene.pdf
36. Šalkauskienė V. (2010). *Profesinio informavimo taškų veikla, įtakojanti 9-12 klasių mokinių profesinį pasirinkimą*. Šiauliai. ŠU. [žiūrėta 2013 – 09 – 20]. Prieiga per internetą:
http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2010~D_20100304_124928-31270/DS.005.0.02.ETD

37. Švietimo ir mokslo ministerija., Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (2013) *Bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis.*
38. Švietimo manių paramos fondas (2010). *PIT geroji patirtis. Metodinė medžiaga profesinio informavimo specialistui.* Vilnius: ARX Baltica.
39. *Profesinio informavimo veikla Panevėžio rajone.* 2009m. [žiūrėta 2013 -09 -10]. Prieiga per internetą: [http://www.prpsc.lt/images/file/Geroji%20patiris/PIT_2009\(3\).pdf](http://www.prpsc.lt/images/file/Geroji%20patiris/PIT_2009(3).pdf)
40. Pukelis K., Piličikienė N. (2012) . *Profesinio informavimo taškų veiklos kokybės vertinimas ir gerinimas: problemos ir perspektyvos.* Pedagogika.
41. Pukelis K., Garnienė D. *Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje.* Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 2003, Nr. 7. ISSN 1392-6241.
42. *Profesinio informavimo B metodika* (2008) įsakymas R1 – 39. [žiūrėta 2013 – 10 -25] prieiga per internetą: <http://uks.lmnc.lt/images/Dokumentai/7%20Profesinio%20informavimo%20B%20metodika.pdf>
43. *Profesinės karjeros gebėjimų D metodika* (2013) [žiūrėta 2013 – 10 – 20] prieiga per internetą: http://skc.vdu.lt/downloads/prof_orient/profesines_karjeros_planavimo_gebejimu_ugdymo_d_metodika.pdf
44. *Profesinio informavimo metodika mokytojams* (2013) [žiūrėta 2013 – 09 -06]. Prieiga per internetą: <http://www.aikos.smm.lt/html/resources/documents/1.pdf>
45. Perry C., Liu X., Pabian Y. (2010) *School Engagement as a Mediator of Academic Performance Among Urban Youth: The Role of Career Preparation, Parental Career Support, and Teacher Support.*
46. *Profesijos patarėjo pareiginė instrukcija* (2008) Kaunas: VDU.
47. *Profesinio informavimo ir konsultavimo darbo vadovas* (2008) Kaunas [žiūrėta: 2013 – 09 – 30] Prieiga per internetą: http://uks.lmnc.lt/images/Dokumentai/1%20Profesinio%20informavimo%20ir%20konsultavimo%20darbo%20vadovas_%20I%20dalis.pdf
48. Projektas *Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas* (Nr. ESF – 2.4 – 065). Profesinio informavimo standartas (2007) įsakymas Nr. ISAK-362

49. Projektas. *Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) sukūrimas ir plėtojimas* (NR. BPD04-ERPF-1.5.1-04-04/0003) (2006) Šiuo metu Lietuvoje veikiančios profesinio informavimo infrastruktūros, jos privalumų ir trūkumų analizė.
50. Railienė A. (2007) *Mokinių požiūris į profesinio informavimo organizavimą bendrojo lavinimo mokykloje*. Vilnius: VPU [žiūrėta 2013 – 10 – 05] prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/88/rail50-56.pdf>
51. *Tarptautinių žodžių žodynas* (2013) [žiūrėta: 2013 – 10 – 07] prieiga per internetą: <http://www.tzz.lt/s/specialyb%C4%97>

PRIEDAI

ANKETA PROFESIJOS PATARĖJUI

Gerbiamas profesijos patarėjau,

Atliekamas tyrimas, kurio tikslas sužinoti profesinio informavimo ir konsultavimo teikiamo profesinio informavimo taškuose veiklos kryptis.

Atsakydami į klausimą, pasirinkite atsakymo variantą arba įrašykite savo, kai kuriuose klausimuose galite pažymėti kelis atsakymų variantus arba išsakyti savo nuomonę.

Anketa yra anoniminė. Apibendrinta informacija bus panaudota magistro baigiamajame darbe. Nuoširdžiai tikiuosi Jūsų bendradarbiavimo. Dėkoju už Jūsų atsakymus ir skirtą laiką.

1. Jūsų lytis:

1. Vyras
2. Moteris

2. Jūsų išsilavinimas

1. Pagrindinis
2. Vidurinis
3. Aukštasis neuniversitetinis
4. Aukštasis universitetinis
5. Kita (įrašykite)

3. Vietovės, kurioje yra mokykla tipas:

1. Miestas
2. Miestelis
3. Kaimas

4. Kaip manote nuo kokio amžiaus tikslinga pradėti mokinių profesinį informavimą ir konsultavimą?

1. Ikimokykliniame amžiuje
2. Pradinėse klasėse
3. Nuo 14 metų

4. ● Nuo 16 metų
5. ● Baigiamojoje klasėje
6. ● Kita (įrašykite)

5. Kas Jūsų mokykloje atsakingas už mokinių ugdymą karjerai?

1. Dirbu vienas pats.
2. Į ugdymo karjerai komandą įeina klasės auklėtojai.
3. Į ugdymo karjerai komandą įeina dalykų mokytojai.
4. Į ugdymo karjerai komandą įeina mokyklos psichologas
5. Į ugdymo karjerai komandą įeina socialinis pedagogas
6. Kita (įrašykite)

6. Kokią naudą Jums teikia įvairūs ugdymo karjerai seminarai ir kursai?

Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
Sužinote naujos informacijos apie ugdymo karjerai veiklos organizavimą	●	●	●
Sužinote naujų profesinio informavimo ir konsultavimo metodų ir formų, jų taikymo būdų	●	●	●
Patikrinote savo turimas ugdymo karjeros žinias	●	●	●
Sužinote naujos informacijos reikalingos efektyviam bendradarbiavimui su mokinių tėvais	●	●	●
Sužinote naujos informacijos reikalingos efektyviam bendradarbiavimui su mokyklos bendruomene	●	●	●
Gaunate naujos literatūros reikalingos mokinių ugdymui karjerai	●	●	●
Kita (įrašykite)	●	●	●

7. Su kokiomis profesinio informavimo ir konsultavimo problemomis susiduriate mokykloje?

8. Su kokiomis problemomis darant profesinio pasirinkimo sprendimą susiduria mokiniai?

--

9. Kokios informacijos trūksta mokiniams renkantis profesiją?

Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
Profesijos pasirinkimo kelius	●	●	●
Specialybes	●	●	●
Tinkamumą pasirinktai profesijai	●	●	●
Stojimo į aukštųjų ar profesinio rengimo mokyklų reikalavimus	●	●	●
Situaciją darbo rinkoje	●	●	●
Tolesnio mokymosi ir sudijų galimybes	●	●	●
Studijų programas	●	●	●
Kita (įrašykite)	●	●	●

10. Kokias profesinio informavimo ir konsultavimo formas naudojate teikdami mokiniams ugdymo karjerai paslaugas?

Teiginiai	Dažnai	Retai	Niekada
Individualios konsultacijos	●	●	●
Grupinės konsultacijos	●	●	●
Organizuojami susitikimai su profesijų atstovais	●	●	●
Išvykos į įmones, organizacijas	●	●	●
Išvykos į įvairias mokymo įstaigas	●	●	●
Karjeros dienos	●	●	●
Suteikiama galimybė save išbandyti praktinėje veikloje	●	●	●
Karjeros plano sudarymas	●	●	●

Paskaitos	●	●	●
Kita (įrašykite)	●	●	●

11. Kokiais klausimais į Jus kreipiasi mokinių tėvai ?

Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
Tėvai abejoja dėl vaiko pasirinkimo	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos apie įsidarbinimo galimybes šalyje.	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos apie įsidarbinimo galimybes užsienyje	●	●	●
Tėvai nežino kaip padėti vaikui nežinančiam kokią specialybę rinktis	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos apie mokymo ir studijų sistemą/mokymosi įstaigas, stojimo sąlygas	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos kaip padėti vaikui pažinti save	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos apie studijų programas	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos profesijų ypatybes	●	●	●
Tėvams trūksta informacijos apie darbo rinkos būklę	●	●	●
Kita (įrašykite)	●	●	●

12. Kaip informuojate mokinių tėvus teikdami ugdymo karjerai paslaugas?

--

13. Su kokiais sunkumais susiduriate teikdami konsultacijas mokinių tėvams?

Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
Tėvai neskiria laiko konsultacijoms	●	●	●
Tėvai nepakankamai bendradarbiauja	●	●	●
Trūksta informacijos kaip bendrauti ir teikti efektyvias konsultacijas mokinių tėvams	●	●	●
Trūksta patirties bendraujant su mokinių tėvais	●	●	●

Patalpų teikti konsultacijoms trūkumas	●	●	●
Kita	●	●	●

14. Kaip bendradarbiaujate su klasės auklėtojais teikdami ugdymo karjerai paslaugas?

Teiginiai	Dažnai	Retai	Niekada
Renginių organizavimas	●	●	●
Išvykos ir ekskursijos į įmones, organizacijas	●	●	●
Išvykos į aukštųjų mokyklų atvirų durų dienas bei mugės	●	●	●
Tyrimų susijusių su profesiniu informavimu ir konsultavimu atlikimas	●	●	●
Teikiama informacija kaip bendradarbiauti su mokinių tėvais	●	●	●
Ugdymo karjerai seminarai klasės auklėtojams	●	●	●
Kita (įrašykite)	●	●	●

15. Kaip bendradarbiaujate su dalykų mokytojais ugdydami mokinius karjerai?

Teiginiai	Dažnai	Retai	Niekada
Renginių organizavimas	●	●	●
Išvykos, ekskursijos į įmones organizacijas	●	●	●
Išvykos į aukštųjų mokyklų atvirų durų dienas bei mugės	●	●	●
Tyrimų susijusių su profesiniu informavimu ir konsultavimu atlikimas	●	●	●
Teikiama informacija kaip bendradarbiauti su mokinių tėvais	●	●	●
Teikiama pagalba integruojant profesinio informavimo žinias į mokomojo dalyko turinį	●	●	●
Ugdymo karjerai seminarai dalykų mokytojams	●	●	●
Kita	●	●	●

16. Kaip bendradarbiaujate su mokyklos psichologu ugdydami mokinius karjerai?

--

17. Kaip bendradarbiaujate su mokyklos socialiniu pedagogu ugdydami mokinius karjerai ?

--

18. Su kokiomis profesinio orientavimo paslaugas teikiančiomis įstaigomis bendradarbiaujate?

Teiginiai	Dažnai	Retai	Niekada
Kitų mokyklų PIT	●	●	●
Aukštosiomis mokyklomis	●	●	●
Aukštųjų mokyklų karjeros centrais	●	●	●
Darbo biržomis	●	●	●
Jaunimo darbo centrais	●	●	●
Darbdaviais	●	●	●
Verslo organizacijomis	●	●	●
Profesinio rengimo centrais	●	●	●
Kita (Įrašykite)	●	●	●

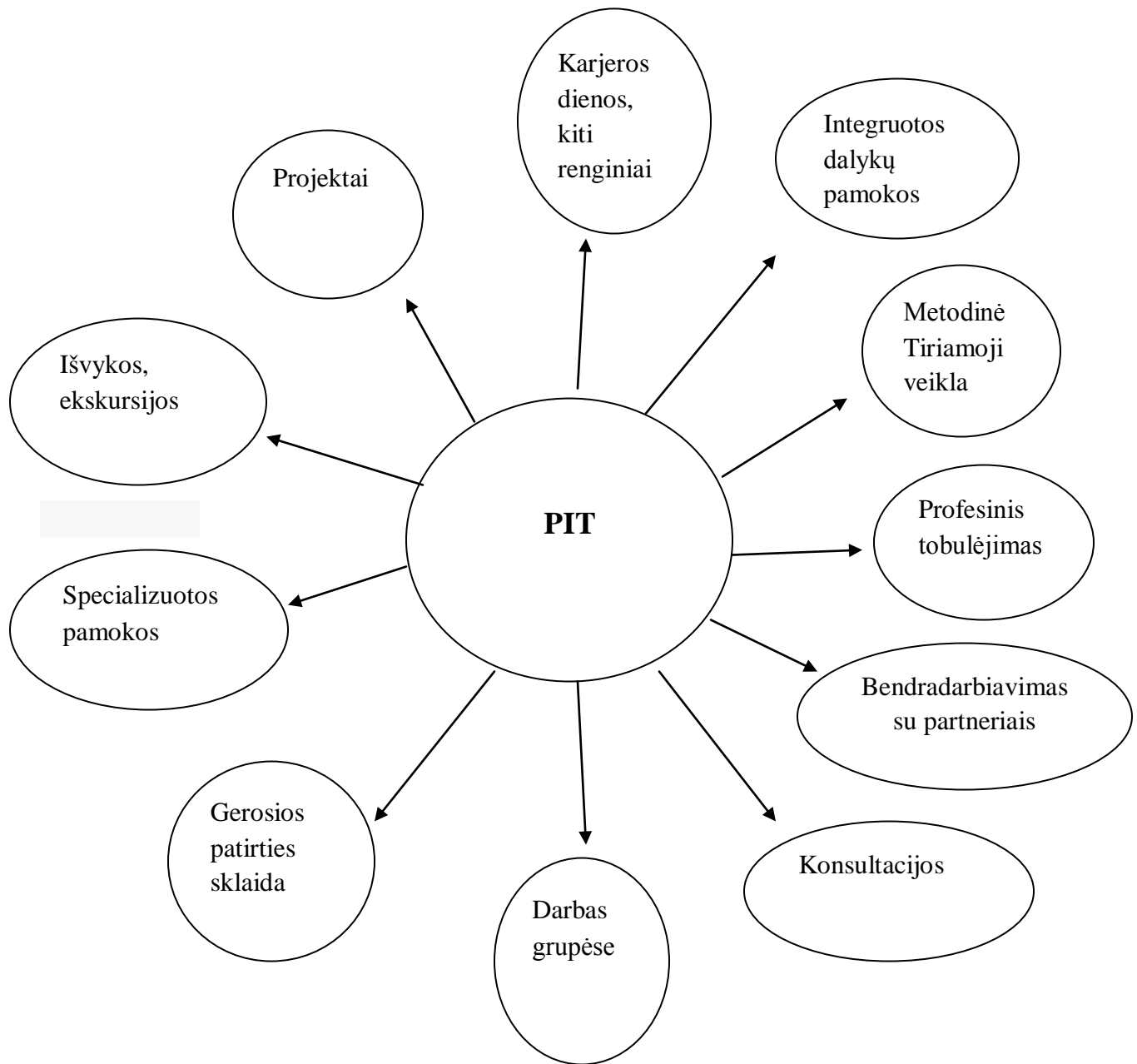
19. Kaip vyksta bendradarbiavimas su Jūsų nurodytomis įstaigomis ir institucijomis?

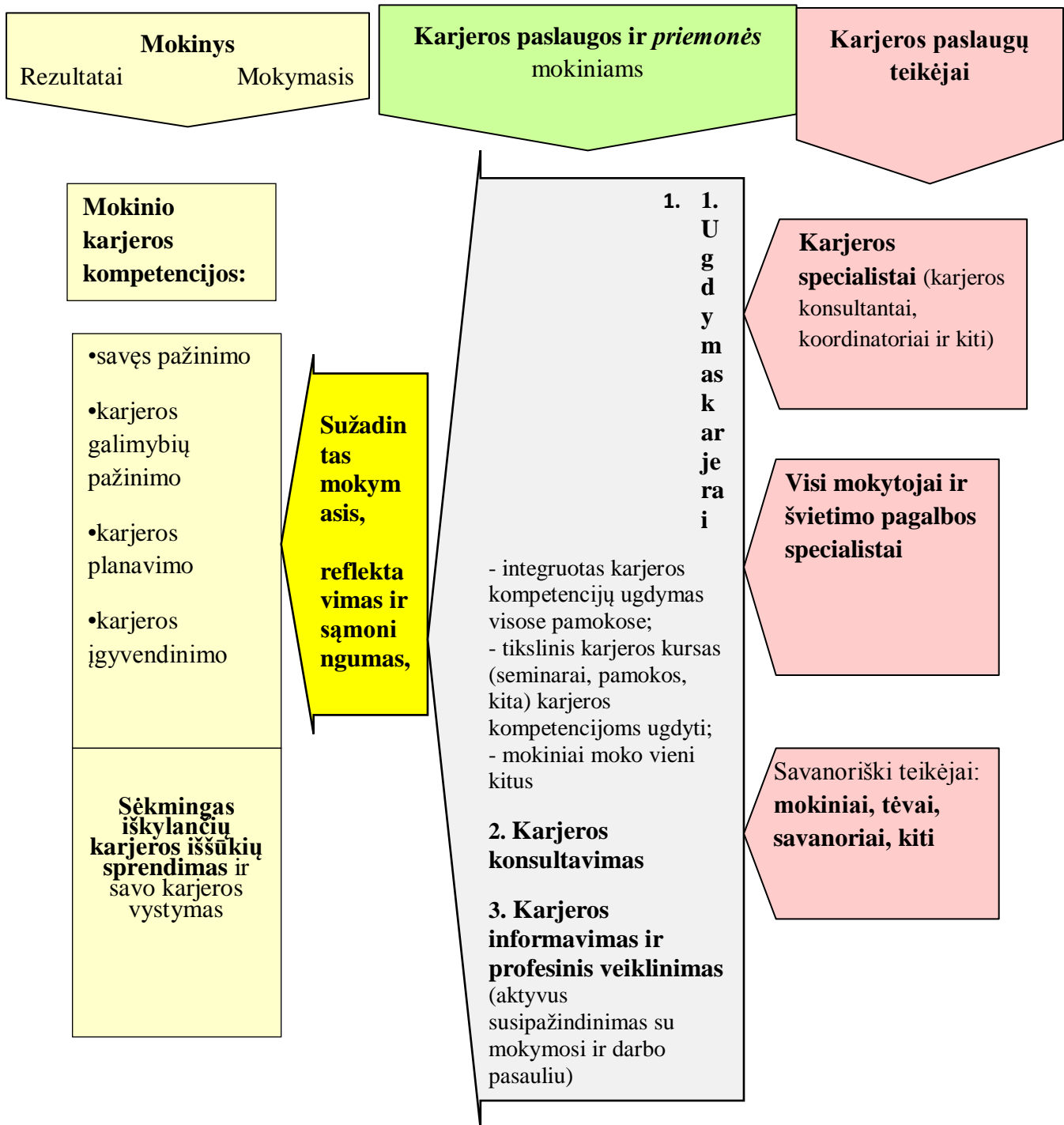
Teiginiai	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
Sudaromos sutartys	●	●	●
Dalyjamasi patirtimi	●	●	●
Vykdomos ekskursijos	●	●	●
Kviečiami svečiai	●	●	●
Suteikiama galimybė atlikti praktinę veiklą	●	●	●
Suteikiama pagalba įsidarbinti	●	●	●
Kita	●	●	●

Dėkoju už Jūsų atsakymus!

--

PIT veiklos kryptys

Mokinio karjeros kompetencijos:

- savęs pažinimo
- karjeros galimybių pažinimo
- karjeros planavimo
- karjeros įgyvendinimo

Sėkmingas išskylančių karjeros iššūkių sprendimas ir savo karjeros vystymas

Sužadintasis mokymasis, refleksivumas ir sąmoningumas,

1. Ugdymas karjerai

- integruotas karjeros kompetencijų ugdymas visose pamokose;
- tikslinis karjeros kursas (seminarai, pamokos, kita) karjeros kompetencijoms ugdyti;
- mokiniai moko vieni kitus

2. Karjeros konsultavimas

3. Karjeros informavimas ir profesinis veiklinimas (aktyvus susipažindinimas su mokymosi ir darbo pasauliu)

Karjeros specialistai (karjeros konsultantai, koordinatoriai ir kiti)

Visi mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai

Savanoriški teikėjai: **mokiniai, tėvai, savanoriai, kiti**